

הלכות מילה

פונט זה-הוספות מהילקו"

סימן רס'- בגודל מעלת המילה ושכרה ועונש המבטלה.

הובא **בטור**: **בבראשית** כא ד איתא "וימל אברהם את יצחק בנו" מכאן נלמד בגמ' **בקידושין** כט. שישנה מצוות עשה על האב למול את בנו.

בגודל מעלת ברית המילה שגדולה היא משאר מצוות עשה - שיש בה צד כרת, וכן נכרתו עליה 13 בריתות. וכן אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל את עצמו שנאמר "התהלך לפני והיה תמים". וכן מי שמבטל את מצוות הברית אין לו חלק לעולם הבא. וכן אמרו חכמים שמצלת היא מדינה של גיהנם ואברהם אבינו יושב בפתחו של גיהנם ואינו מניח ליכנס בו לכל מי שנימול.

גדולה הברית שהיא כרותה בבשרנו, שלא כשאר המצוות.

בשו"ע פסק "מצוות עשה לאב למול את בנו וגדולה מצווה זו משאר מצוות עשה"

סימן רסא'- על מי חל חיוב המילה, ועל מי חל חיוב הכרת.

בגמ' **בקידושין** כט. "למולו מנלן? דכתיב "וימל אברהם את יצחק בנו" והיכא דלא מהליה אבוה מיחייבי בי דינא למימהליה דכתיב "המול לכם כל זכר" והיכא דלא מהליה בי דינא מיחייב איהו למימהל נפשיה דכתיב "וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה". איהי מנלן דלא מיחייבא? דכתיב "כאשר ציווה אותו אלוקים" אותו ולא אותה.

***בבראשית** יז יד נאמר "וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתו" מכאן פסק **הרמב"ם** שחיוב הכרת חל דווקא על הערל עצמו וכ"פ בטור.

*אם לא מלו אביו מחוייב בית דין למולו כדאיתא בגמ' וכ"פ **ברמב"ם** בהלכות מילה. ואם לא מלו אותו בית דין מחוייב הוא בעצמו למול את עצמו.

***הרמב"ם** כתב שאין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אא"כ עבר ונמנע למולו שבית דין מלין אותו בעל כורחו. - הסיבה לכך אומר הב"י שכך משמע ממהלך הגמ', וכן סברא הוא דמצוה המוטלת על איש אחד אין לאחר לעשותה שלא מדעתו.

*כתב **הרמב"ם** אם נתעלם בית דין ולא מלו אותו, כשיגדיל הוא חייב למול את עצמו וכל יום ויום שיעבור עליו משיגדיל ולא ימול עצמו הרי הוא **מבטל מצוות עשה** אבל אינו חייב כרת עד **שימות** והוא ערל במזיד. אמנם **הראב"ד** השיג עליו וכתב - אין בזה תבלין... וכל יום עומד באיסור כרת. היינו לרמב"ם - הוא מבטל מצוות עשה ואילו לראב"ד חייב בכרת.

את מחלוקתם הסביר הב"י - הרמב"ם סובר שלא ניתן לחייבו בכרת של "קיצור שנים" - א. לפי שלא עבר על המצווה ובכל יום יכול למול את עצמו. ב. אין לו כרת של קיצור שנים אלא של קיצור ימים, נמצא שיגיע לשנה שבה צריך למות ושם יהיה לו קיצור ימים. {בערוך השולחן ס"ק ד' העיר שהרמב"ם באמת סובר שעובר על איסור כרת, אך לא כרת בפועל עד שימות, ז"א שהוא עובר על מצוות עשה של כרת אך לא בפועל} **אך הראב"ד** חולק וחל עליו חיוב כרת מיום שהגדיל, אבל אם ימול את עצמו הרי הוא נפטר מהחיוב של כרת.. וזה שמביא עצמו למקום שאפשר לו להתחייב כרת ועוד שהוא עובר בכל יום על מצוות הבורא דין הוא שיתחייב בכל יום למות בקיצור שנים. {ואומר ערוך השולחן שלהסברו ברמב"ם אין קושיה של הראב"ד שגם הרמב"ם מודה שעובר על כרת}

בשו"ע סתם "אם לא מל האב את בנו חייבים ב"ד למול ואם לא מלוהו ב"ד חייב הוא כשיגדיל למול את עצמו ואם לא מל חייב כרת" (קשה לדייק כמי פסק בין הרמב"ם לראב"ד). הוסיף הרמ"א - "ובכל יום עוברים בעונשים אלו. ואין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אא"כ עבר האב ולא מלו - בית דין מלין אותו בעל

כורחו. ואין האישה חייבת למול את בנה. האב שאינו יודע למול ויש כאן מוהל שאינו רוצה למול בחינם רק בשכר יש לב"ד לגעור במוהל זה כי אין זה דרכן של זרע אברהם ואדרבה המוהלים מהדרין שיתנו להם למול. ואם עומד במרדו ואין יד האיש משגת לתת לו שכרו הוי כמי שאין לו אב שב"ד חייבים למולו ולכן ב"ד כופין אותו מאחר שאין אחר שימול" (מופיע בתשובת הרשב"א ובב"י רסד, א)

עמוד כא-העלה שמשמע שמרן פסק כהסברו השני בב"י שחייב כרת על הימים ולא על השנים.

* אם עבר ומל את הילד ללא דעת האב במקרה שהאב מוהל כתב הש"ך שבכה"ג הוא מתחייב לתת לאב י' זהובים כי כביכול הוא מפסיד את ממונו של האב. שחטף ממנו מצוה.

פת"ש - *לבושי שרד – אם נתן האב את המצווה לאחר וקדם אדם אחר ועשה מותר לו.

***לבושי שרד** – מותר להטעות את המוהל ולומר לו שישלמו לו ולהטעותו.

עמוד כד-מצד הדין המוהל חייב למול בחינם, והשכר היחידי שיכול ליטול הוא דווקא שכר הוצאות ושכר בטלה, וראוי שלא יקח שכר בטלה. ומוהל שרוצה למול בשכר יש לב"ד לגעור בו!

עמוד כד-רעק"א הורה שאם הבן הוא יתום חל חיוב על הסבא כי בני בניו הרי הם כבנים

סימן רסב'-זמן המילה בזמנה ושלא בזמנה, דין חולה, יוצא דופן ונולד בין השמשות

סעיף א'

* זמן המילה הוא ביום השמיני: **בראשית** יז יב- "ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר..." **ויקרא** יב ג- "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" ואלו שני הלימודים שהובאו בגמ' במגילה ובגמ' ביבמות.

* כל היום כשר למילה אלא שזריזין מקדימין למצוות! וזה נלמד מאברהם אבינו שנאמר "וישכם אברהם בבוקר"

* מאימתי זמן המילה? בגמ' **במגילה** כ. "אין קורין את המגילה **ולא מלין** ולא טובלין...עד שתנץ החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר" וכ"פ פסק בטור "ומשעלה עמוד השחר של יום שמונה הוא תחלת זמנה.. " העיר הב"י שהטור לא דייק בלשונו ותחילת הזמן הוא מהנץ החמה כדאיתא בגמ'. וזה לכתחילה אבל בדיעבד משעלה השחר מותר.

*דין מילה בלילה ומילה לפני הזמן- כתב בב"י היכן שמל בלילה מפשט הגמ' משמע שלא יצא יד"ח וצריך לחזור ולהטיף דם ברית והכי איתא **בהגמ"י** וא"כ יש לתמוה מדוע לא הביאו זאת הפוסקים? ואולי הם סוברים שאינו צריך לחזור ולהטיף! וכך משמע מהרא"ש שפסק שאם מל בתוך השמונה ימים אינו צריך לחזור ולהטיף. ולשיטתם הגמ' שאמרה שדווקא מעמוד השחר יצא, אינה מדברת על המילה אלא על שאר העניינים המוזכרים במשנה. ולכן אף בלילה אם מל יצא.

*בדין אם לא נימול בזמן(מחמת מחלה או סיבה אחרת) מחלוקת **ביבמות** האם מילה בין בזמנה בין שלא בזמנה ביום או דווקא מילה בזמנה ביום- הטור פסק הלכה כמ"ד בין בזמנה בין שלא בזמנה ביום כיוון שהדעה החולקת היא יחידאה, וכן פסקו ה**רי"ף**,**רמב"ם**,**רא"ש**.

בשו"ע(א) פסק "אין מלין עד שתנץ החמה ביום השמיני ללידתו ומשעלה עמוד השחר יצא, וכל היום כשר למילה אלא שזריזין מקדימים למצווה ומלין מיד בבוקר. ואפילו מילה שלא בזמנה אינה אלא ביום. עבר ומל בלילה צריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית, מלו תוך ח' וביום יצא."

ט"ז וש"ך חולקים על פסיקת הרמ"א ואמרו שלא משמע כן מהפוסקים, ומילה בתוך 8 ימים לא יצא יד"ח וגם בה צריך לחזור ולהטיף דם. אלא **שהש"ך**- מטיף דם מדינא. **ט"ז**,**ב"ח**- מחומרא. ולכן אם המילה חלה בשבת והוא מל ביום שישי, לט"ז לא מטיף בשבת כיוון שההטפה היא

מחומרא, ולש"ך אינו מטיף בשבת כי בשבת התירו דווקא מילה ממש ולא הטפה. (יש שרצו לדייק בש"ך שאם מל בלילה בכה"ג יטיף אפילו בשבת ויש שחולקים וצ"ע)

עמוד לד-אם מלו בלילה למרות שביטל מצוות עשה מ"מ אינו צריך לחזור ולהטיף. ואם מלו בתוך ח' ג"כ אין צריך לחזור ולהטיף.

פת"ש - *בשבות יעקב הביא למחות בחזנים המאריכים בתפילה בזמן שיש ברית עד אחר חצות ובכך מבטלין מצוות זריזין מקדימין למצוות.

***בנוב"י** הביא מקרה בתינוק שחלה ונדחתה בריתו וכשחזר לבריאותו רצה האב לדחות את הברית עד לערב פסח ובכך לחסוך את תענית הבכורות מהציבור. – והורה מכמה טעמים לאסור, כיוון שמבטל את זריזין מקדימין למצוות, ואולי ימות הילד ותיבטל המצווה. וגם אם לא מלוהו עד שהגיע ערב פסח אין להם למולו שלא יעשו כן לכתחילה.

עמוד כט- אין להשהות את מצוות המילה כדי שיהא ברוב עם, כיוון שזריזין מקדימין למצוות חשוב יותר מברוב עם.

עמוד לא-בתעניות אין לקיים את המילה בסוף היום ע"מ שהסעודה תהיה לאחר הברית, אלא ימולו בבוקר מדין זריזין ואת הסעודה יעשו בצאת הצום ואם אי אפשר יעשו את הסעודה יום למחרת.

סעיף ב

במשנה בשבת בפרק ר' אליעזר דמילה נאמר ש"קטן החולה אין מלין אותו עד שיבריא", ובגמ' אמר שמואל חלצתו חמה נותנין לו כל ז' להברות, איבעיא להו מי בעינן מעת לעת? ומעמידה הגמ' שמחד גיסא כמו שמיום היוולדו לא מונין מעת לעת כך מיום הבראתו אין מונין לו מעת לעת. ומאידך יום היוולדו גדול יותר מיום הבראתו ולכן מונין לו מעת לעת.

*כמה זמן ממתנין לו עד שיבריא? מהגמ' משמע 7 ימים. **הרא"ש** הכריע כיוון שבגמ' לא איפשיטא וספק נפשות הוא מונין מעת לעת. לעומתו **הרי"ף** גרס שאיפשיטא וזה ע"פ הגמ' ביבמות.

***במהרי"ק** דן בילד שחלה חולי של סכנה והבריא ולאחר ג' ימים חלה שנית בחולי שאין בו סכנה, מאימתי מונה את ה7 ימים? והעלה שמהחולי השני, כיוון שהחולי השני מעיד שהחולי הראשון לא לגמרי נתרפא, ויש כאן ספק נפשות ולכן ימנו מהשני. **ובבדק הבית** לב"י הביא שתינוק שחלה ונתרפא ביום חמישי – אין למולו בחמישי מכיוון שבכך יגרום לו לצער בשבת(שזה היום השלישי למילה) ולכן ימולו ביום שישי {והט"ז החמיר שגם ביום שישי אין למולו}

*הבדלים בין סוגי חולי. בגמ' **ביבמות** אומר רב פפא שבמקרה שהיו כאבי עניים לינוקא ואיתפח מל אותו מיד לאחר מכן. וכ"פ **הרמב"ם** ו**הר"ן** שבחולי שאינו בכל הגוף מלין מיד לכשיבריא. **בנימוק"י** איתא שגם אם יש לו כאב במקום אחד אך זה כאב גדול גם כאן צריך להמתין 7 ימים. וכ"פ בטור שממתנין 7 ימים "שחלצתו חמה וכיוצא בזה שהוא חולי שבכל הגוף, אבל חלה באחד מאיבריו כגון שכאבו לו עיניו ממתנין לו עד שיבריא ולאחר שיבריא מלין אותו מיד".

*ימים שאין מלין בהם. בגמ' **ביבמות** עב. אמר רב פפא הילכך יומא דעיבא(מעונן) ויומא דשותא (יום שרוח דרומית מנשבת בו) לא מהלינן ליה והאדינא דדשו ביה רביס שומר פתאים ד'. ו**בנימוק"י** הביא שמי שלא רוצה למול ביום זה הרשות בידו. וכ"פ ר' **ירוחם** בתינוק שחולה מחמת הדרך אין מלין אותו עד שיתרפא.

בשו"ע(ב) חולה אין מלין אותו עד שיבריא וממתנין לו מעת שנתרפא מחליו 7 ימים מעת לעת ואז מלין אותו, במה דברים אמורים שחלצתו חמה וכיוצא בו שהוא חולי שבכל הגוף, אבל אם חלה באחד מאיבריו כגון שכאבו לו עיניו **כאב מועט**¹ וכיוצא בזה ממתנין לו עד שיבריא ולאחר שיבריא מלין אותו מיד אבל כאבו לו עיניו כאב גדול הוי כחולי שבכל הגוף.

¹אולי ניתן לדייק שאם היה כאב גדול בכה"ג כן צריך להמתין...

סעיף ג

*בגמ' בשבת בפר"א דמילה מעמידה הגמ' מחלוקת בין רב אסי שאומר שכל שאין אמו טמאה לידה (כיוצא דופן) אינו נימול ל8 ות"ק סובר אף שאין אמו טמאה לידה נימול ל8. הר"ן הביא שר' יונה פסק כרב אסי שלא נימול ל8. והרי"ף, בה"ג, רז"ה, רא"ש הסתפקו בדין זה והורו להחמיר שנימול לחי אך לא מחללים עליו את השבת. הוא הדין במי שיש לו 2 עורלות } פרש"י 2 עורות זה על גבי זה, ואמרי ליה 2 גידים }

*דין טומטום שנקרע ונמצא שהוא זכר- כתב ר' ירוחם שאם נקרע ביום השמיני ונמצא זכר נימול מיד ולא ממתינין לו 7 ימים.

שו"ע(ג) "אנדרוניוס ומי שיש לו 2 עורלות ויוצא דופן נימולים לשמונה" {ויתר דינים אלו יתבארו בסימן רסו}

סעיף ד

*דין נולד בבין השמשות-במשנה בשבת "נולד לבין השמשות נימול לט" וכן בתוספתא במגילה ספק מילה מאחרין ולא מקדימין, והטעם כיוון שבתוך ח' אינו מצווה לאחר ח' מצווה.

*מאימתי מלים אם שמעוהו בוכה או יצא ראשו? בגמ' בנידה מסופר על "ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר ליה מהו לממהל בשבתא אמר ליה שפיר דמי. בתר דנפק אמר רבא ס"ד דההוא גברא לא ידע דשרי לממהל בשבתא!! אזל בתריה אמר ליה אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה? אמר ליה שמעית ולד דצויף אפניא דמעלי שבתא ולא אתיליד עד שבתא, אמר ליה האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא! והוי מילה שלא בזמנה וכל מילה שלא בזמנה אין מחללין עליה את השבת" מכאן פסק הרמב"ם שמונים 8 ימים מיום שהוציא את ראשו מחוץ לפרוזדור או משמעוהו בוכה.

* הוציא ראשו ונולד לאחר כמה ימים, כתב ר' ירוחם אפילו אם שהה כך 8 ימים מלים אותו מיד שיצא.

שו"ע(ד) "נולד בין השמשות מונים לו מהלילה ונימול לתשיעי שהוא ספק שמיני, ואם הוציא ראשו חוץ לפרוזדור מבעוד יום או ששמעוהו בוכה אפילו נולד אחר כמה ימים מונה לו ח' ימים מיום שיצא ראשו או מיום ששמעו אותו בוכה וי"א דווקא בסתם. אבל אם אמו אומרת דהתינוק היה מונח בבטנה כמו בשאר פעמים ולא היה לה חבלי לידה כלל אע"פ ששמעו בוכה מונח לו מיום הלידה דאע"ג דלא שכיח שיבכה בלא הוצאת הראש חוץ לפרוזדור מ"מ האם נאמנת לומר שהיה מונח כמו בשאר פעמים ובכה" ש"ך היא נאמנת כי אם היה בחוץ הייתה מקשה לילד.

עמוד לב- תינוק הנימול לשמונה ומחמת אונס לא הספיקו למול עד שתשקע החמה יש למולו מיד בזמן בין השמשות ולא לדחות המצווה ובכך לבטל מצוות עשה "וביום השמיני..".

סעיף ה

כתב המרדכי בן הנולד סמוך לחשכה והיה נראה יום אך היו נראים ברקיע כוכבים קטנים מאוד והורה ר"י שכוכבים אלו מכניסים אותו לספק ולכן ימול ביום שלמחרת, ולמרות שנראה אור פעמים שזה לילה גמור ובכ"ז נראה אור.

בשו"ע(ה) "אם נולד כשהיו נראים ברקיע כוכבים קטנים מאוד יש לסמוך על הכוכבים לספק למול למחרת כיוון שלא היה לא שבת ולא יום טוב ואע"פ שהיה הרקיע מזהיר כאין אורה של יום" (משמע אם למחרת שבת או יו"ט יש למול לאחר שבת או לאחר יו"ט)

כוכבים בינוניים- כתב הש"ך שאנחנו בספק מכיוון שהכוכבים הם קטנים, אבל אם הכוכבים הם בינוניים בכה"ג חשיב כודאי לילה וסומכים עליהם למול אפילו בשבת.

סעיף 1

בהגמ"י הביא בשם **הסמ"ג** שאם מיד שהוציא הילד את ראשו מחוץ לפרוזדור נראו ג' כוכבים בינוניים יש לסמוך עליהם שהוא לילה ואפילו מחר הוא שבת. אבל אם עבר זמן עד שהכוכבים נראו אין להם אלא מה שעניניהם רואות ומלים אותו לשמונה אפילו אם יצא בשבת!

בשו"ע (ו) "אם לאלתר כשהוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור נראו ג' כוכבים בינוניים יש לסמוך עליהם שהוא לילה אפילו הוא למחר שבת, אבל אם שהוא אח"כ אם לפי השיהוי נראה להם שהיה יום בהוצאת הראש אין להם אלא מה שעניניהם רואות ויהא נימול לח' אפילו יארע בשבת"

סעיף 2

***בהגמ"י** הביא שאין זמן המילה תלוי באם התפללו ערבית וקיבלו על עצמם שבת לא להקל ולא להחמיר, ולכן אם נולד לאחר שהתפללו ערבית וקיבלו על עצמם שבת ועדיין הוא יום- מילתו תהא ביום השישי.

* **בתה"ד** הביא שבפורים עורכים את הברית לאחר קריאת המגילה וסיום התפילה כבשאר ימים. ובראש השנה מלין בין קריאת התורה לתקיעות השופר.

עמוד קז- המנהג בפורים לערוך את המילה בסוף כל התפילה

בשו"ע (ז) "אין דבר זה תלוי בתפילה אם התפללו מבעוד יום לא להקל ולא להחמיר"

סימן רס"ג- ילד שהוא אדום או ירוק, מי שמתו בניו במילה.

סעיף 4

גמ' בשבת קלד. ואמר אביי אמרה לי אם: האי ינוקא **דסומק** דאכתי לא איבלע ביה דמא ליתרחו ליה (וימתו לו) עד דאיבלע ביה דמא ולימהלוה. **דירוק** ואכתי לא נפל ביה דמיה ליתרחו עד דנפל ביה דמיה ולימהלוה. דתניא א"ר נתן פעם אחת הלכתי לכרכי הים ובאת אשה לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתו שהוא אדום אמרתי לה המתניני לו עד שיבלע בו דמו המתינה לו עד שנבלע בו דמו ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי. שוב פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקיא ובאת אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתו שהוא ירוק הצצתי בו ולא ראיתי בו דם ברית אמרתי לה המתניני לו עד שיפול בו דמו והמתנינה לו ומלה אותו וחיה והיו קורין שמו נתן הבבלי על שמי:

* על פי גמרא זו פסק **הרמב"ם** קטן שנמצא בח' שלו ירוק ביותר אין מלין אותו.. וכן אם היה אדום ביותר כמי שצבעו אותו אין מלין אותו עד שיבלע בו דמו ויחזור מראיו כשאר הקטנים.

* עוד פסק **הרמב"ם** שאין מלין ולד שיש בו חשש חולי, וכ"פ בטור

שו"ע (א) קטן שהוא ירוק סימן שלא נפל בו דמו ואין מלין אותו עד שיפול בו דמו ויחזור מראהו כמראה שאר הקטנים, וכן אם נמצא אדום סימן שלא נבלע דמו באבריו אלא בין עור לבשר ואין מלין אותו עד שיבלע בו דמו. וצריך לזהר מאוד באלו הדברים שאין מלין ולד שיש בו חשש חולי דסכנת נפשות דוחה את הכל שאפשר לו למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם.

פת"ש * **חמודי דניאל**- בתינוק שלא קשרו את חבל התבור ואיבד דם, יש להמתין עם המילה עד שיתחזק ויבא לו דם חדש.

* **לבושי שרד**- לאו דווקא ירוק אלא כל מין ירוק כזהב וככרתי או כעין הכחול.

עמוד קכ- תינוק שנדחית מילתו מחמת צהבת גבוהה והבריא, אין צורך להמתין 7 ימים משהבריא אלא למולו מיד, כיוון שהצהבת היא דבר מצוי אצל תינוקות רבים, אך אם הבריא ביום חמישי או שישי זה לאחר היום השמיני יש לדחות המילה ליום ראשון.

סעיף ב

בגמ' **ביבמות** סד : מלה הראשון ומת שני ומת שלישי לא תמול דברי רבי, רשב"ג אומר שלישי תמול רביעי לא תמול. נחלקו רבי ורשב"ג בכמה זימני היא חזקה? **רשב"ג** בגי' היא חזקה, **רבי** בבי' היא חזקה. להלכתא נפסק נישואין ומלקויות כרבי (בבי') וסתות ושור המועד כרשב"ג (בגי').

***הרי"ף והרמב"ם** השוו את מילה לנישואין, כיוון שיש כאן ספק נפשות וספק נפשות להקל. וכתב בב"י שמדובר כאן שאין חולי בתינוק, כי אם יש חולי מה החידוש?

*מלשון הגמ' הסיק **הרמב"ם** שלא משנה אם הילדים היו מבעל אחד או משני בעלים, כי הגמ' לא חילקה בכך. ור' **מנוח** כתב שהוא הדין באיש שמל את בניו ומתו לא שנה מאישה אחת או משני נשים.

שו"ע (ב) "אשה שמלה בנה הראשון ומת מחמת מילה שהכשילה כוחו ומלה גם השני ומת מחמת מילה הרי הוחזקה שבניה מתים מחמת מילה לא שנה מבעל אחד או משנים ולא תמול השלישי עד שיגדל ויתחזק כוחו, והוא הדין אם איש אחד מל בנו ראשון ושני ומתו מחמת מילה לא ימול השלישי בין שהיו לו מאשה אחת בין משתים ויש חולקין וסבירא להו דלא שייך באיש רק באשה ונראה דספק נפשות להקל."

ש"ך-מיירי שהאישה נתנה לאיש למולו.

ט"ז- על היש חולקין שדווקא באישה זה שייך כיוון שהדמים מגיעים ממנה.

פת"ש - * **מהרי"ע** - כל עוד לא הבריא מחמת המילה ועברו כמה ימים נחשב שמת מחמת מילה.

***תשב"ץ** - לא רק הילד השלישי אלא גם הילד הרביעי והחמישי כיוון שהחזק בכך.

***בפלת** תמה מדוע לא הביאו הטי"ו את המקרה של שבת קלד. שילד ירוק ומת ירוק ומת ובשלישי אמר להם להמתין עד שיבלע וכו'? **ובבית אפרים** תירץ בפשיטות שלא הביאו זאת מכיוון שאינו מקרה מציאותי לדידן כיוון שלא מלים ילד שהוא ירוק, ובגמ' שם שמלו אותו בעודו ירוק מיירי לפני שנתחדשה הלכה זו.

* **בנוב"י** ע"פ הגמ' ביבמות רצה לומר שאם מתו 2 הילדים הראשונים מחמת המילה את השלישי לא מלים כלל! אך כיוון שהרמב"ם ושאר פוסקים הורו להמתין עד שיבריא אינו חולק עליהם, ולכן כשיגדיל הילד והוא נראה כשאר ילדי גילו יש למולו וזכות המילה תגן עליו.

***בשב"י** באיש ואישה שהתחתנו ונולדו להם 2 בנים ומתו שניהם מחמת מילה והתגרשו ונישאו שניהם לאחרים ונולדו להם בנים, בתחילה רצה להורות שימולו את בניהם, כי ניתן לתלות שהחולי בא מהשני וכו', אך לבסוף הורה לאסור ויש להמתין עד שיגדיל דחמירא סכנתא מאיסורא.

סעיף ג

בגמ' **ביבמות** סד : ת"ש דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן מעשה בארבע אחיות בציפורי שמלה ראשונה ומת שניה ומת שלישית ומת רביעית באה לפני רשב"ג אמר לה אל תמולי. מכאן למד **הרא"ש** שדין זה נוהג אף באחיות, וכ"כ ר' **ירוחם**. והב"י תמה מדוע הרי"ף והרמב"ם השמיטו זאת?

שו"ע (ג) והוא הדין אם אשה מלה בנה ומת מחמת מילה וגם אחותה מלה בנה ומת מחמת מילה גם שאר האחיות לא ימולו בניהן אלא ימתינו עד שיגדילו ויתחזק כוחם. {השו"ע נקט 2 אחיות בדווקא כיוון דקיי"ל במילי דמילה כרבי}

פת"ש - * **במהרי"ע** הביא שלא שנה אחיות מן האם או אחיות מן האב.

סעיף ד'

בגמ' בשבת קלה. נחלקו בתינוק שנולד מהול ב"ש-צריך להטיף. וב"ה-אינו צריך להטיף. נחלקו הראשונים בהא. תוס', בה"ג-אין צריך להטיף. ר"ח, רי"ף, רמב"ם-צריך להטיף.

בשו"ע (ד) נולד כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית ומיהו בנחת וצריכה מילתא למבדקה יפה יפה בידים ובמראית עינים ולא בפרזלא דלא לעייק ליה ורואים ונוהרים היאך מלין אותו וממתינים לו הרבה ואין חוששין ליום שמיני שלא יביאוהו לידי סכנה

* נפסק שאין להשתמש בפרזלא דלא לעייק ליה, יש שפירשו שההטפה לא תעשה ע"י פרזלא אלא ע"י עץ או ציפורן, אך ה"ט"ז, ש"ך חולקים ואומרים שהכוונה שהבדיקה לראות אם קיימת ערלה לא תהיה בפרזלא.

* ש"ך על פי הטור פסק שעל ההטפה אין מברכים "על המילה".

ויתר דיני סעיף זה יתבארו אי"ה בהמשך.

סעיף ה'

* **הכלבו** כתב שנהגו למול בן שמת לפני שמלאו לו 8 ימים להסיר חרפתו ממנו שלא יקבר בערלתו כי חרפה היא לו. וכ"כ ר' נחשון שמוהלים על קברו ולא מברכים וקוראים לו בשם- ובטעם הדבר שמלים אותו וקוראים לו בשם כדי שירחמו עליו מן שמיא וכשתגיע תחיית המתים ויקום יכיר את אביו. **בהגמ"י** הביא שהטעם להסרת הערלה הוא משום תקנת הפושעים, שנאמר בבראשית רבה שהקב"ה מעביר הערלה מן הקטנים שמתו ולא מלו ונותנה על פושעי ישראל ולכן נוהגים למול את התינוקות.

* אין מסירין ערלת נפל ביו"ט אפילו הוא שני של גלויות כיוון שנפל אין מצווה לקברו ואסור לטלטלו.

שו"ע(ה) תינוק שמת קודם שיגיע להיות בן ח' מלין אותו על קברו בצור או בקנה ואין מברכין על המילה אבל משימים לו שם לזכר שירחמוהו מן השמים ויחיה בתחיית המתים ואין עושין כן אפילו ביו"ט שני של גלויות דאסור לקבור ביו"ט הנפלים דאפילו לטלטלו אסור. ואסור למול עובד כוכבים שלא לשם גרות אפילו בחול.

* הרמ"א כתב שאסור למול גוי שלא לשם גרות, טעם הדבר? **הש"ך** הבין ברמ"א שאסור למול גוי כי פשוט אסור למולו, והעט"ז הביא- למה נסיר חרפתו ממנו ולהחתימו בחותם ברית קודש? וכן ה"ט"ז הביא כיוון שאמרינן שאברהם אבינו עומד ומבחין מי הוא שנימול שאינו מניחו ליכנס לגיהנם, ואם ישראל ימול גוי בכך הוא מבטל את סימן המילה הייחודי. אמנם הש"ך דחה את דבריהם! והביא שבגמ' נאמר ת"ר ישראל מל עובד כוכבים לשום גר לאפוקי לשום מורנא(סוג מחלה) ופסק **הרמב"ם** שדווקא בחינם אסור למול ע"מ לרפא גוי כי לא מעלין ולא מורידין. אבל תמורת שכר מותר למול ע"מ לרפאותו. אי"כ משמע אומר **הש"ך** שאם רוצה למולו בסתם שלא לצורך רפואה ואף לא לצורך גרות מותר לו! (אך כתב הש"ך שאולי יש ליישב את דברי הרמ"א שסמך על דבריו בהמשך שהתיר ברפואה בשכר)

עמוד קטו- פסק שמותר למול גויים ואפילו בחינם, ולא אסרו אלא לצורך רפואה וגם אז מותר בשכר והמחמיר תע"ב.

פת"ש - * הביא מחלוקת אחרונים אם מותר לפתוח קבר על מנת למול את הבן

* **במעיל צדקה** הביא עוד טעם לאסור מילה בסתם לגוי בדומה לחשש שאין למכור טלית מצוייצת לגוי, מהחשש שמא יתלווה לישראל בדרך ויעשה לו דבר רע! וא"ת הרי מילה זה לא דבר גלוי אי"כ יהיה מותר בכל גוונא?! אלא י"ל שבכ"ז חשש יש, ומצינו ביוסף שהראה לאחיו את מילתו.

* בשו"ת **שאגת אריה** העלה מה דין ההגריים שמנהגן למול אחר יג' שנה (ערבים) האם מותר ומצווה לישראל למול אותם או לא? והעלה **שהרמב"ם** סובר שבני קטורה שנולדו לאחר הציווי על

המילה נתחייבו במילה וכיוון שנתערבו בישמעאלים נתחייבו כולם בברית ולכן מצווה למולם. אך רש"י חולק והסביר שדווקא אותם 6 בני קטורה נתחייבו אך לא זרעם וא"כ אין למול את הישמעאלים.

סימן רסד - מי ראוי למול ובמה מלין וכיצד מלין.

סעיף א

* בגמ' בע"ז? איתמר מנין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה דרו בר פפא משמיה דרב אמר "ואתה את בריתי תשמור" ורבי יוחנן "המול ימול" מאי בינייהו? הגמ' מנסה מספר העמדות ולבסוף מעמידה הגמ' "אלא איכא בינייהו אשה למ"ד ואתה את בריתי תשמור ליכא דאשה לאו בת מילה היא ולמ"ד המול ימול איכא דאשה כמאן דמהילא דמיא" ברמב"ם, רי"ף, רא"ש פסקו כר' יוחנן וכי רב ורב יוחנן הלכה כ' יוחנן) שלגוי אין למול ומתוך כך למדים שאישה כשרה למול, אמנם מהרא"ש והרי"ף משמע שקודם כל גבר מל, ורק שאין גבר אישה רשאית למול. הב"י הביא את הכלבו שכתב שאישה לא תמול, אך אומר הב"י שכל דבריו הם דווקא לכתחילה, אך גם הוא מודה שבדיעבד יהיה לה מותר. בהגהות מרדכי וסמ"ק פסקו כרב שאישה אסורה במילה (וא"ת היאך פסקו נגד ר' יוחנן? י"ל כיוון שיש ברייתא אליבא דרב)

* עבד דינו כאישה ולכן כשר למול, וקטן אפילו עדיף מעבד ואישה כיוון שהוא יכנס לכלל מצווה. ערל ישראל שמתו אחיו מחמת מילה ג"כ כשר למילה וכתב על כך ה"ר מנוח שכל זה דווקא בגלל שמתו אחיו מחמת מילה (והוא מחכה עד שהוא יתחזק) כי אם הוא לא מל את עצמו ללא סיבה, אסור במילה.

* בד"ק גוי שמל, בטור הביא מחלוקת בדבר לרמב"ם - שאין צורך לחזור ולמול שנית. ולעומתו בסמ"ג הצריך להטיף דם ברית. הב"י הסביר שאולי אין מחלוקת ביניהם וגם הרמב"ם מצריך להטיף דם ברית.

* הרשב"א בתשובה הביא מקרה בקטן שהצריכו הרופאים למולו בתוך ח' ימים מפני הסכנה, ונשאל האם גוי יכול למולו? ומה הדין אם גוי מל אותו? השיב על כך הרשב"א כיוון שיש כאן סכנה מותר למולו בתוך ח', וכיוון שמילה בתוך ח' אין בה מצווה והרי היא כחיתוך בשר בעלמא לכן גם לגוי מותר למולו. אמנם אם לא גמרו את המילה כגון שיש ציצין המעכבין או שלא פרעו בכה"ג ימשיך אותו ישראל ונחשב כמילה מעליא.

* המרדכי בגיטין פסק במקרה בו אדם הלווה לכהן, ולכהן לא היה איך להשיב לו, ואותו יהודי התנה איתו שאת החוב שלו הוא לוקח מן המעשר שהוא חייב ליתן לו, וכביכול איך עושה כן, הרי זה לא הגיע לדין של הכהן, ונמצא שלא יצא ידי חובת מעשר? אלא כיוון שדרכו של אותו יהודי לתת דווקא לאותו כהן את המעשר, נחשב כאלו נתן לו, וכביכול המעשר הזה עובר אוטו' לכהן והמהר"ם הקביל זאת לאדם שנותן את מצוות המילה לאדם אחר שאינו יכול לחזור בו.

* "סיטומתא" סוג של קניין שהיה נהוג בימיהם, או ע"י חותם ע"ג חבית או תקיעת כף, ונחלקו בתוקפו לעניין אם אדם מבטיח לאחר שיהיה מוהל. בהגהות מרדכי - תקף אפילו בדבר שלא בא לעולם. ר' יחיאל-דווקא בדבר שבא לעולם.

* מהרי"ק - בשם רבינו טוביה שאין כח לאישה לתת לאדם אחר את הזכות למול כיוון שאינה שייכת באותה מצווה.

שו"ע(א) הכל כשרים למול אפילו עבד אשה וקטן וערל ישראל אחיו מחמת מילה ואם יש ישראל גדול שיועד למול הוא קודם לכולם וי"א דאשה לא תמול וכן נוהגין להדר אחר איש אבל עובד כוכבים אפילו הוא מהול לא ימול כלל ואם מל אין צריך לחזור ולמול פעם שנית וי"א דחייבים לחזור ולהטיף ממנו דם ברית וכן עיקר. מומר לכל התורה כולה או שהוא מומר לערלות דינו כעובד כוכבים. תינוק שהוצרכו למול תוך ח' לא מיקרי מילה מיהו אם נשארו ציצין המעכבין המילה או שמל ולא פרע יגמור ישראל המילה לח' או לאחר שיתרפא ויש לאדם לחזור ולהדר אחר מוהל ובעל ברית היותר טוב וצדיק ואם נתנו לאחד אסור לחזור בו מיהו אם חזר בו הוי חזרה ואין מועיל בזה קבול קנין אבל אם נשבע לו היו כופין אותו שיקיים ואם נתנו לאחד ולא היה בעיר והאב היה

סבור שלא יהיה שם בזמן המילה ושלא אחר אחר ובתוך כך בא הראשון ימהלנו הראשון דודאי לא חזר מן הראשון. אשה אינה יכולה ליתן לאחר למול דהרי אינה שייכה במצות למול את בנה.

* בשו"ע פסק במילת גוי שאין צורך לשוב ולמול והרמ"א העיר שצריך להטיף דם. מהב"י ג"כ משמע שצריך לחזור ולהטיף.

* ש"ך - מומר לערלות נחשב כמומר דווקא לעניין מילה אך לא לשאר מצוות.

* במילה בתוך ח' דייק הט"ז מהרשב"א שאם לא נשארו ציצין אין צורך לחזור ולהטיף כלל. ואילו לרמ"א כיוון שבמילת גוי לפני ח' פסק שצריך הטפה משמע שגם אם לא נשאר שום דבר צריך לחזור ולהטיף (אך כל זה במילת גוי, אמנם במילת ישראל נתבאר בסעיף רסב' א מחלוקת בין הש"ך לבין הט"ז, שלש"ך מדינא צריך לחזור ולהטיף אף במילת ישראל. ולט"ז רק מחומרא)

פת"ש: * בתשובת בית יעקב הביא שאם החלו למול קטן או אישה וכו' ובא גדול, שצריכים לחדול ולתת לו לסיים את המילה.

* בתשובת אדני פז הביא שאם נתנו לאחד למול ולאחד לפרוע, רשאים לעשות הגרלה ביניהם שהזוכה בה יבצע את הכל, ואין בזה משום ביזוי מצווה שכביכול מוותר על חלק במצווה זו.

* בחת"ס הביא מעשה באדם שנולד לו בן וכיבד מוהל במצווה ותקע עמו כף על דעת זה שלא ייקח מוהל מחברת הסנדקאות, והמוהל שב לביתו שהיה מרוחק וחזר ביום המילה וראה שלקח אותו יהודי מוהל מחברת הסנדקאות. וצווח כי כרוכיא על שלקחו לו את מצוותו וטרחתו ובשתו. והורה שם אחד מהמורים להתיר את תקיעת כף. והשיב החת"ס שלא עשה כדן אותו מורה שכל ההיתר להחליף מוהל הוא בדווקא אם נמצא טוב ממנו, אך כאן בזמן התקיעת כף היה בדעתם על חברת סנדקאות. ועוד גם לא טרח להודיע למוהל, והמוהל הזה בא מרחוק, וכן תקיעת כף חמורה היא משבועה וכו'.

סעיף ב

בגמ' בחולין טז: "אמר רב חסדא א"ר יצחק ואמרי לה במתניתא תנא ה' דברים נאמרו בקרומית של קנה אין שוחטין בה ואין מלין בה ואין מחתכין בה בשר ואין מחצצין בה שיניים ואין מקנחים בה" פרש"י "כולהו משום שכשדוחקין אותם קיסמין ניתזין ומפרשים הימנה ואיכא סכנתא במילה שלא תנקוב הגיד ומשוי ליה כרות שפכה .." וכ"פ ברמב"ם שאין למול בו אבל בשאר דברים כמו צור, זכוכית, ברזל וסכין מלין.

בשו"ע(ב) בכל מלין ואפילו בצור ובזכוכית ובכל דבר הכורת חוץ מבקרומית של קנה לפי שקסמים נתוים ממנה ויבא לידי כרות שפכה ומצוה מן המובחר למול בברזל בין בסכין בין במספרים ונהגו למול בסכין.

* בפרישה הביא שראה במדרש שהובטח לברזל שימולו דווקא בו מאז שבקע את כובע הברזל שהיה בראשו של גלית.

סעיף ג

* במשנה בשבת קלג. "מתני' עושין כל צרכי מילה [בשבת] מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליה איספלנית וכמון" ובגמ' נאמר "אמר רב פפא האי אומנא דלא מייץ סכנה הוא ועבריין ליה "

* בגמ' בשבת מובאות מספר אמירות שאומנתו של אביי שהייתה מטפלת בתינוקות שהיו באים אליה לאחר הברית ע"מ שתטפל בהם לשמור שהחבישות והרפואה לא תגרום לצער או לנזק כגון כרות שפכה ח"ו.

שו"ע(ג) כיצד מלין חותכין את הערלה כל העור החופה את העטרה עד שתתגלה העטרה ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מהעור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה ואח"כ מוצצין המילה עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים כדי שלא יבוא לידי סכנה וכל מוהל שאינו מוצץ מעבירין

אותו ואחר שמצץ נוחן עליה אספלונית או רטייה או אבק סמים העוצרים הדם. והיה נוהר אם יש לאספלונית שפה שיהפכנו לחוץ ולא לפנים שלא לדבק במכה ויבא לידי כרות שפכה.

צורת הפריעה לא הוזכרה בתלמוד אלא בראשונים...

פת"ש: *בחמודי דניאל הביא שצריך ראשית לחתוך את כל הערלה ולא חלק ממנה, ורק אח"כ לעשות את הפריעה.

סעיף ד

בגמ' בשבת קלז. מל ולא פרע כאילו לא מל.

בשו"ע (ד) מל ולא פרע כאילו לא מל.

סעיף ה

***בשבת קלז.** מתני' אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה ואם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית העין, מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל. גמ'. אמר רבי אבינא א"ר ירמיה בר אבא אמר רב בשר החופה את רוב גובהה של עטרה.

דייקו מכאן 2 תנאים המעכבים: **א.** בשר החופה את רוב היקף העטרה.

ב. בשר החופה את רוב גובהה של העטרה אפילו במקום אחד. אמנם אם אין רוב היקף ואין רוב גובה בכה"ג אינו מעכב.

בב"י הביא מחלוקת שהייתה בין פוסקי ספרד בעניין מה נחשב לעטרה שאותה צריך לגלות במילה. חלק מהפוסקים הורו שצריך להסיר את כל הבשר אשר בראש הגיד, ויש שהורו שדווקא החוט הגבוה הסובב. וכיוון שיש כאן מצוות מילה הביא בשם אחד מהחכמים לגבי מילה שעיקר מצוותה לגלות כל העטרה עם החוט הסובב שהוא עיקרה.

*בגמ' **בשבת קלג:** "ת"ר המל כל זמן שהוא עוסק במילה חוזר-בין על הציצין המעכבין את המילה בין על הציצין שאין מעכבין את המילה. פירש- על ציצין המעכבין את המילה חוזר על ציצין שאין מעכבין את המילה אינו חוזר"

לאור גמ' אלו פסק הב"י: **א.** במקרה שלא היה לא רוב גובה ולא רוב היקף נחשב למילה ואינו מעקב ומן התורה אינו חוזר אם פרש-הפסיק, אך אם לא פרש בשבת חוזר משום הידור מצווה.

ב. אם נמשכה ערלתו ונראה שאינו מהול(בשעת קישיו וע"ע בסעיף ו) צריך מדרבנן לשוב ולמהול אותו

ג. במקרה שנראה כמהול אך יש ציצין מכאן ומכאן יש לתקנם משום מראית עין.

שו"ע(ה) יש ציצים המעכבים המילה ויש שאינם מעכבים אותה כיצד אם נשאר מהעור עור החופה את רוב גובהה של עטרה אפילו במקום אחד זהו המעכב את המילה וכאלו לא נימול ואם לא נשאר ממנו אלא מעט ואינו חופה רוב גובהה של עטרה אינו מעכב המילה. ומ"מ אם הוא בחול לכתחילה יטול כל הציצים הגדולים אף שאינם מעכבים. (דין ההתנהגות מבואר באריכות בסימן רסו, ב)

סעיף ו

***בשבת קלז.** מתני' אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה ואם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית העין, מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל. ובגמ' אמר שמואל קטן המסורבל בבשר רואין אותו: כ"ז שמתקשה ונראה מהול-אינו צריך למול ואם לאו צריך למול. במתניתא תנא רשב"ג אומר קטן המסורבל בבשר רואין אותו: כל זמן שמתקשה ואינו נראה מהול צריך למולו ואם לאו אינו צריך למולו. מאי בינייהו? איכא בינייהו נראה ואינו

נראה (ספק) לשמואל צריך לחזור ולמול ואילו לרשב"ג אינו צריך לחזור ולמול. **בב"י** הביא שהרי"ף **והרא"ש** לא הכריעו בדין נראה ולא נראה, אך הסיק ה**ב"י** שה**רמב"ם** פסק הלכה כשמואל, וכ"פ ה**עיטור**. ור' **ירוחם** פסק הלכה כרשב"ג.

*ה**ב"י** הביא שבדיקת הקישוי נאמרה דווקא לתינוק שנימול תחילה כהלכתו, אך לשאר תינוקות שלא נימול (כגון שנולד מהול) לא שייכא בדיקת הקישוי.

שו"ע(ו) {1} קטן שבשרו רך ומדולדל או שהוא בעל בשר הרבה עד שנראה כיאלו אינו מהול, רואים אותו: אם בעת שמתקשה נראה מהול אינו צריך לחול פעם שנית ומ"מ משום מראית עין צריך לתקן ריבוי הבשר שמכאן ומכאן. {2} ואם אינו נראה נימול בעת הקישוי צריך לחתוך כל הבשר המדולדל עד שיהיה נראה כנימול בשעת קישויו. ואינו צריך שיהא נראה בעת קישוי רוב העטרה הואיל ונימול פעם אחת כהוגן אפילו אינו נראה רק מיעוט העטרה שנימול סגי ואין צריך למולו שנית ומ"מ אם אפשר יתקן ע"י שימוש העור וידחקנה לאחוריה ויקשרנה שם עד שתעמוד ולא תחזור למטה.

* במקרה 1 בשו"ע נחלקו באיזה אופן הוא צריך לתקן את הבשר. ש"ך, ט"ז הבינו שהתיקון הוא ע"י ברזל-איזמל, אך הם חולקים והבינו שהתיקון הוא ע"י האצבעות. ובמקרה 2 ישנה הסכמה שהתיקון הוא ע"י סכין וכו', ה**ט"ז** הבין שה**רמ"א** מוסב ומסביר איך מתקנים במקרה ה1 בשו"ע. ה**ב"ח** העיר כיוון שיש חשש לסכנה יש בכל גוונא לנסות לדחוק ולסדר דווקא עם הידיים.

* ה**ט"ז** הסתפק מה הדין בתינוק שנולד מהול, והטיפו לו דם, ולאחר מכן מחמת שהשמין נמשך העור למעלה ולא נראתה העטרה, מה דינו, האם צריך לחזור ולתקן מדאורייתא כיוון שלא נימול מן התורה עד כאן או שמא התיקון הוא מדרבנן מכיוון שמעולם לא היה עליו חיוב דאורייתא ונשאר בצ"ע. בשו"ת **שאגת אריה** (הובא בפת"ש) הכריע שתינוק זה נחשב כמהול.

* ה**ט"ז**, ש"ך, ב"ח כתב שבמקרה בו נולד מהול קצת אם נמשך העור לאחר מכן פשוט שצריך לחתוך כיוון שלא נימול כראוי מעולם. וגם כאן חלק ב**שאגת אריה** שדינו כמהול.

* ש"ך הביא את ה**ב"י** שכתב שכל בדיקת הקישוי שייכת דווקא בנימול תחילה כהלכתו (מדברי שמואל על קטן המסורבל..), ולכן יוצא מה**ב"י** שבמקרה שלא נימול כהלכתו (היינו כגון שנולד מהול או מקצתו מהול) אם שלא בשעת קישוי לא רואים את העטרה צריך לחתוך ע"מ שיראו את העטרה, אמנם הביא גירסא **בירושלמי** בשם ר' טבי בשם ר' שמואל שבדקים אותו בשעת קישוי ומשמע גם את אלו שלא נימולו כראוי.

סימן רסה-סדר הברכות ודין מילה ביום תענית.

סעיף א'

* בגמ' **בשבת** קלז: "ת"ר. {1} **המל** אומר אקב"ו על המילה {2} **אבי הבן** אומר אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו {3} **העומדים** אומרים כשם שנכנס לברית כך יכנס לתורה לחופה ולמע"ט {4} **והמברך** אומר אשר קידש ידיד מבטן חוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש על כן בשכר זאת אל חי חלקנו צוה להציל ידידות שארינו משחת למען בריתו אשר שם בבשרנו בא"י כורת הברית"

* ברכת להכניסו כתב ה"ר **מנוח** שיש מנהג שאם האב מל אינו מברך להכניסו שלא מצינו 2 ברכות למצווה אחת, והמנהג לברך! וכ"כ ב**אבודרהם** בשם הראב"ד.

כתב ה**רמב"ם** שאם אין אבי הבן בעיר אין מברכים להכניסו ויש שנהגו שבית הדין יברכו אותה או אחד מן העם ואין נוהגין כן. - מכיוון שזו מצווה שמוטלת על האב יותר משאר בני"א, ובה**גמ"י**

כתבו שכך היא דעת רש"י, ר"א ממיץ ור' שמחה. מאידך הראב"ד, סמ"ק הורו שיש לאחרים לברך את אותה ברכה.

*הברכה תהיה בעמידה, ולמדים זאת מהעומר, אצלנו נאמר "המול לכם" ובעומר נאמר "וספרתם לכם". וכן האורחים בשעת המילה עליהם לעמוד שנאמר "ויעמוד כל העם בברית" וכן כתוב בגמ' "העומדים אומרים..."

*מחלוקת ר"ת ורשב"ם בסדר הברכות. רשב"ם - מברך אבי הבן ואח"כ המל. (ואז חותך)

ר"ת - מברך המל בתחילה (ואז חותך) ואח"כ אבי הבן.

רשב"ם	ר"ת
1. "להכניסו" משמע לעתיד! ולכן האב תחילה	להכניסו יותר משמע לעתיד אבל גם משמע לעבר
2. כל המצוות מברך ועובר לעשייתן.	דווקא שהוא עצמו עושה כן, אך כששלחו עושה כן אין חובה
3.	זוהי ברכת השבח ולא ברכת מצווה
4.	בגמ' ראינו שהעומדים משיבים לאבי הבן ומשמע לאחר הברית
5.	כך משמע מהגמ' וכן המנהג.

הרא"ש בסוגיא אמר שיברך על המילה, ימול ולפני שפורע יברך להכניסו וכך הווי עובר לעשייתן כדקי"ל מל ולא פרע כאילו לא מל.

*העומדים משיבים כשם שהכנסתו לברית כן תכניסוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, וכתב באבודרהם שאלו הדברים שהאב מצווה לבנו כדאיתא בקידושין כט. וסידרם בזה הסדר כמו שנאמר " לעולם ילמד תורה(חיוב מגיל 13) ואח"כ ישא אישה(חיוב מגיל 18)" ומדוע מעשים טובים נזכר בסוף? כיוון שמתחייב עליהם רק בגיל 20.

*ברכת אשר קידש ידיד מבטן, פסק ברמב"ם שמברך אותם אבי הבן, המוהל או אחד מהעם. על ברכה זו ישנם מספר נוסחאות ופירושים ביצדס ע"ע בב"י.

*את ברכת אשר קידש ידיד, מברכים אותה על הגפן, ואע"פ שאין לכך זכר בגמ' נ"ל מדברי המרדכי ממה שנאמר "אין אומרים שירה אלא על היין".

*וכמה שותה? הביא הב"י מהרשב"א שאין צריך מלוא לוגמיו אלא סגי ליה בטעימה בעלמא. {הש"ך ס"ק יי הקשה הרי קי"ל באו"ח קצ שכל דבר שצריך כוס צריך לשתות מלוא לוגמיו? ותרץ שזה דווקא שצריך כוס מדברי הגמ', אך כאן שהצורך הוא שאין אומרים שירה אלא...סגי ליה בטעימה בעלמא }

*לאחר ברכת אשר קידש ידיד מבטן, ישנו נוסח של בקשה על הילד "קיים את הילד הזה לאביו ולאמו ויקרא שמו..."

*ומתי טועם מן היין? כתב בעיטור מן הדין מיד לאחר ברכת אשר קידש היה צריך לטעום מן היין, בכ"ז יש לסמוך לשתות רק לאחר שמבקש את הרחמים על הילד דלא הוי הפסק ולתינוק יש לתת לטעום לאחר ברכת אשר קידש ידיד. {ואיננו יוצאים ידי חובה בטעימת התינוק כיוון שאינו בר חיוב ואפילו מדרבנן} ובב"י הביא שהמנהג לא לתת מהיין לילד עד שיגיעו למילים "ואעבור עליך ואראך..." שזה בתוך בקשת הרחמים, יש סידורים שכתוב בהם לשתות מיד לאחר ברכת אשר קידש ורק לאחר מכן לבקש את הרחמים

עמוד קעט- מותר למוהל לתת צמר גפן בתוך יין בשבת כדי להביא לתינוק ואין בזה משום צובע

*בב"י הביא מנהגים מהאבודרהם, כלבו וריטב"א לתינוק יתום מאב או מאם או משניהם.

שו"ע (א) המל מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה ואבי הבן מברך בין חתיכת הערלה לפריעה
אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של א"א ואם אין אבי הבן אצל המילה יש מי שאומר שאדם אחר מברך ברכה זו דהרי הבית דין מצווין למולו ונוהגין שמי שתופס הנער מברך ברכה זו וכן אם האב בכאן ואינו יודע לברך. האב והמוהל כשמברכים צריכים לעמוד אבל התופס הנער כשמברך נוהגים שיושב ומברך. י"א שכל העם שהם אצל המילה יעמדו שנאמר ויעמוד העם בברית וכן נוהגין מלבד התופס הנער שהוא יושב. **ואם אחרים עומדים שם אומרים כשם שהכניסתו לברית כן תכניסוהו לחורה ולחופה ולמעשים טובים ואבי הבן או המוהל או אחד מהעם מברך על הכוס בפ"הגפן ויש נוהגים ליטול הדס בידו ומברך עליו ולהריח. ואומר בא"י אלוקינו מלך העולם אשר קדש ידיד מבטן וכו' ונוהגין שכשמגיע לבדמ"ח חיי נותן מהיין באצבעו בפי התינוק וכשהמוהל מברך ברכה זו רוחץ תחילה ידיו ופיו כדי שיברך בנקיות.**

עמוד ס - פשט המנהג בא"י שמברכים "להכניסו" קודם המילה נגד פסק מרן, שמנהג זה יסודתו
בהר"י קודש וכן מנהג בבל וארצות מזרח, וכדעת הר"ף והרמב"ם – וכן לא ממתנינים לברך זאת בין החיתוך לפריעה. וגם אין לחלק אם אבי הבן מל או מוהל ותמיד מקדימים זאת למילה, ואין לסווח בין הברכות

עמוד נח- על הקהל לעמוד אך אין זה מעיקר הדין ולכן אם יש אנשים שיושבים אין לגעור בהם
שיעמדו אם יש חשש שיפגעו

עמוד עד- מנהגינו שהמברך טועם מהכוס מיד בסוף ברכת "כורת הברית" לפני שמבקש רחמים

***ה"ט"ז הביא שבמקום שאי אפשר לנהוג כרא"ש ולברך בין מילה לפריעה יש לברך את הכל לפני המילה שעדיף שיהיה מברך ועובר לעשייתו. והוא הדין כשהאב מל את בנו, שיברך הכל תחילה ואז ימול, מהחשש שיהיה טרוד בברית ולא יברך וימול כראוי "וכן נהגתי בעצמי בעת שמלתי בני..."**

***האנוסים שמלים עצמם רשב"ץ-מברכים "להכנס בבריתו של א"א "**

***הגירסא בפוסקים היא כשם שהכנסתו, אך בגמ' נאמר כשם שנכנס. ה"ט"ז הביא שגירסת הפוסקים עיקר ולכן יש לברך כשם שהכנסתו. אולם ה"ש"ך כתב שדווקא הגרסא כשם שנכנס עדיפה מכיוון שלעיתים אין האב שם או שהוא יתום ולכן יברך בלשון נכנס.**

***ברכת אשר קידש ידיד מבטן הב"ח הביא שהמנהג שהמוהל יברך ברכה זאת, אך הב"ח דחה את מנהג זה, אמנם ה"ש"ך הביא מהכלבו וכן בט"ז שכן המנהג שהמוהל יברך.**

***בברכת אשר קידש נאמר "וחוק בשארו דם... צורנו צוה להציל ידידות..." ה"ש"ך הביא שזו תפילה על העתיד ולכן י"ל " צנה " אמנם בפת"ש הביא מהשאלת יעב"ץ שאפשר לומר אפילו בחיריק.**

סעיף ב

בגמ' בפסחים ז : מובאת מחלוקת על ברכת ביעור חמץ, "הבודק צריך שיברך, מאי מברך? רב פפי-לבער חמץ רב פפא-על ביעור חמץ. בלבער כולי עלמא לא פליגי דודאי להבא משמע, כי פליגי בעל ביעור, מר סבר מעיקרא משמע(היינו בעבר שנעשה כבר)ומר סבר להבא משמע...בגמ' מובאות מספר קושיות על מ"ד לבער... והלכתא על ביעור חמץ.

הרמב"ם פסק על פי סוגיא זו שאב שמל את בנו מברך "אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את הבן.

בעל העיטור, ר"ן אין לחלק ובכ"ג מברך על המילה.

הר"ן הבין בסוגיא שכל הקושיות היו על מ"ד ל... וסייעתא למ"ד על ולכן נפסק שמברכים על, אמנם לרמב"ם הייתה הבנה שונה בסוגיא ויצא לרמב"ם כך : שאם אדם אחר עושה את המצווה(אפילו להבא) או מצווה שעברה מברך עליה על. אך כאשר עושה את המצווה בעצמו להבא מברך ל..

שו"ע (ב) אם אבי הבן הוא מוהל בעצמו מברך למול את הבן לדעת הרמב"ם ויש חולקין וכן נוהגין שלא לחלק, מיהו אם בירך למול או שבירך להכניסו לחוד יצא.

עמוד נח- מנהגינו שאם האב מל לברך "על מילה" ולא משנים את הנוסח ובדיעבד אם ברך למול את הבן אינו מעכב.

סעיף ג'

בעל העיטור-מברכים על קטן שנולד מהול, וגם למ"ד שאין מברכין בכ"ז מברכים להכניסו ואקיי"מ..

רמב"ם-גר שמל קודם שנתגייר, קטן שנולד מהול ואנדריגונוס אין מברכין על מילתם.

ראב"ד-גם על אנדרווינוס מברכים דכל שהוא ספק דאוי מברכים.

בגמ' **ביבמות** ישנה מחלוקת בין המשנה לברייתא מה תוקפו של אנדרווינוס. לפי המשנה דינו כזכר לכל דבר, ולפי הברייתא דינו כבריה בפ"ע, **ור"י** שם הכריע הלכה שאנדרווינוס דינו כזכר לכל דבר! מכאן דייק הטור כיוון שר"י השווה את אנדרווינוס לזכר הלכך מברך עליו על המילה, אך **הב"י** פקפק בהשוואה זו שאולי לא זכר גמור הכוונה.

שו"ע (ג) גר שמל קודם שנתגייר וקטן שנולד כשהוא מהול כשמטיפין ממנו דם ברית אינם צריכים ברכה וכן אנדרווינוס אין מברכין על מילתו מפני שאינו זכר ודאי אבל כשחוזרין על ציצין המעכבים המילה צריך לחזור ולברך כל הברכות אבל אין לומר קיים את הילד הזה וכו'.

ש"ך-הסיבה שאין אומרים קיים את הילד מכיוון שכבר התפללו עליו זאת!

פת"ש-* מתשובת החתם סופר-שדווקא על ציצין המעכבים חוזרים ומברכים על המילה ולהכניסו. אך בציצין שאינם מעכבים ומתקנים אותם משום מ"ע אין מברכים עליהם.

סעיף ד'

*בטור הביא בשם **העיטור** שממזר למרות שהוא מטיפה פסולה הרי הוא כישראל לכל דבר ומברכים עליו על המילה וכורת הברית חוץ מבקשת רחמים.

*בעל **העיטור** הביא מנהג מגדולים קדמונים שאם חלה הברית ביום תענית כיפור מברכים על הכוס אך מניחים אותה עד מוצאי הצום ואז שותים ממנה. אך העיטור דחה את מנהג זה מכמה סיבות: **א.** חוששים שמא תשפך הכוס ונמצא שברכתו לבטלה הייתה. **ב.** זו הפסקה גדולה מידי ונמצא שברכתו לבטלה.

וכן **הרשב"א**, **אבודרהם**, **ר"י נ' גיאת**, **הרמב"ם בתשובה-** אין לו לברך כלל, ויתנהגו כמו מקום שאין בו יין. וכתבו שאין ליתן לקטן לשתות דילמא אתי למסרד(היינו שישתה יין בצום)

אמנם **התוס'** כתבו שיברכו על היין ויתנו לתינוק לשתות ולא חוששים לסרד, כיוון שזה דבר ארעי.

וסיכם **הב"י** לעניין הלכה. שאין מברכים על הכוס בצומות, אמנם בג' תעניות שאין האישה מתענה יברכו והאישה תשתה בתנאי שתכוון לצאת יד"ח וכו'. וביוה"כ ובת"ב לא יברכו כלל. ובתשעה באב גם לא יביאו הדסים להריח, וראיה לדבר שאין מברכין על בשמים במוצאי שבת שחל בו ת"ב.

*כתב **הרוקח** בדין תעניות תשובה או תענית שני וחמישי, מותר למברך לטעום ואין לחוש, והוסיף **הב"י** שלא ישתה רביעית, או שלפני שמקבל על עצמו את התענית יתנה לשתות מיין הברית.

שו"ע(ד) ממזר, כישראל הוא ומברכים עליו ברכת מילה עד כורת הברית אבל אין מבקשים עליו רחמים. (ומפרסמין בשעת מילתו שהוא ממזר). ביום הכיפורים ובר' צומות, לא יברך על הכוס מיהו בג' צומות מהם, שהיולדת אינה מתענה, יכול לברך על הכוס ותטעום ממנו היולדת, אם היא שומעת הברכה ומתכוונת שלא להפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתית הכוס. אבל ביום הכיפורים ובתשעה באב, שאין

היולדת יכולה לשחות, אין מברכין על הכוס. ובתשעה באב, אסא נמי לא מייתין מטעמא שאין מברכין על הבשמים במוצאי שבת שחל בו תשעה באב. הגה: וי"א דמברך אכוס בכל תעניות ונותנים הברכה לתינוקות קטנים - וכן נוהגין. וביום כפורים נוהגין ליתן לתינוק הנימול, כמו שנתבאר באו"ח סימן תרכ"א. וי"א דאף בלא תענית יוצאים בזה (היינו לתת לתינוק), אבל אין נוהגין כן אלא הסנדק שותה כשאינו תענית.

עמוד עו- אם אין יין אומרים אשר קידש ידיד מבטן בלא יין, כמו שנוהגים ביוה"כ שאין מי שישתה..

ש"ך, ט"ז- הביאו שהסיבה שלא מבקשים עליו רחמים כיוון דלא ניחא להו לישראל הקדושים לקיים הממזרים. וכן הביאו שאין למול אותו במקום שמוהלים את הילדים הכשרים אלא במקום שונה ככניסה לבית הכנסת וכו', וכן הביאו מהמהרי"ל שנהגו לקרוא לא "כידור" ע"פ הפסוק "כי דור תהפוכות הם"

ט"ז- העיר על דברי מרן שכתב שאין לברך על הבשמים, הרי הסיבה שאין מברכים במוצאי שבת שחל בו ת"ב כיוון שבכך מביא תענוג לנשמה העוזבת.. אך בשאר ת"ב לא הבין מדוע יש להחמיר ולא להריח.

פת"ש -* נחלקו המב"ט אין לקרוא בשמות שהיו לפני אברהם אבינו, **תשובה מאהבה** חלק ומותר לקרוא וכבר מצינו בתנ"ך שעשו כן כמו ראובן שקרא לבנו חנוך.

*ונוהגים להתעטף בטלית ועיין... שכתב בשם **כנה"ג** לפי המנהג שלא ללבוש טלית בט"ב שחרית גם לצורך להיות סנדק למילה לא ילבש טלית ומ"מ ראיתי סנדקי אי לבש וברך ולא מחיתי בידו עי"ש.

*הש"ך הביא מנהג לתת לנערים לטעום, אך **בחמודי דניאל** הביא שדווקא אין לתת להם לטעום מהחשש שלא כיוונו לצאת יד"ח, אלא יש לתת לסנדק.

סעיף ה

*בטור הביא מחלוקת בדין 2 תינוקות שצריך למול אותם יחד. **בעל העיטור**: יברך על כל אחד ואחד מהם. (ריב"ש, ר' ירוחם, מהר"ם דחו את דבריו) **רא"ש**: יברך ברכה אחת לשניהם, ואפילו אם יש שני מוהלים הראשון יברך על המילה והשני יברך אק"מ. רק שלא יסיח דעתו.

***הרשב"א** פסק שצריך לברך ברכה אחת על שניהם, אחת בתחילה ואחת בסוף, אם ברך אשר קידש ידיד בין מילת הראשון לשני, לא הוי הפסק וימשיך במילה.

*ברכת אשר קידש - **ר' ירוחם** פסק שמברך על כל אחד ואחד, ב"י חלק על דבריו וצריך לברך אחר שניהם. עוד כתב **ר' ירוחם** אם היה בדעתו למול רק אחד ואז הביאו לו עוד תינוק, או שהסיח דעתו, יחזור ויברך על השני לפני ואחרי! (אך אם עסק בצרכי המילה לא חשיב להפסק)

*ברכת להכניסם פסק **הרשב"א**, אם האבא הוא המוהל יברך **להכניסם** לפני החיתוך, אך אם המוהל הוא אינו האב יברך האבא להכניסם לאחר החיתוך מהחשש שמא ימלך המוהל.. והביא הב"י שהמנהג בא"י לברך להכניסם לפני ואיננו חוששים לכך שימלך. וכתב **ר' ירוחם** שיזהר שלא להפסיק בדברים בטלים דלא הוי הפסק.

שו"ע (ה) מי שיש לו שני תינוקות למול, יברך ברכה אחת לשניהם, ואפילו אם שנים מלים, הראשון יברך על המילה ועולה גם לשני, והשני יברך: אשר קדש ידיד, ועולה גם לראשון ואפילו אין הנער לפניו בשעת הברכה, כיון שדעתו עליו, רק שלא יסיח דעתו בינתיים. אבל אם שח בינתיים או שלא היה דעתו על הברכה מתחילה, צריך לברך: אשר קדש ידיד, על הראשון, ולחזור ולברך על מילת השני. ודוקא אם שח בדברים שאינן צרכי המילה, אבל לאחר הראשון, א"צ לחזור ולברך על המילה, דברכה לא הוי הפסק ואפילו אם שח וברך: אשר קדש ידיד, לאחר הראשון, א"צ לחזור ולברך על המילה, דברכה לא הוי הפסק, כמו שנתבאר סימן כ"ח לענין כיוסו דם. ואם שני הילדים של אדם אחד, האב אומר: להכניסם בבריתו של אברהם אבינו, וכן אומר: קיים את הילדים, וכו', ויתקן כל צרכי המילה לכל אחד בפני עצמו, כגון הנר שמדליקין, יעשה לכל אחד נר בפני עצמו.

הש"ך הקשה בסימן יט' פסק הרמ"א בדיני שחיטה שאם ברך על השחיטה ושחט ואז הביאו לו עוד בהמה לשחוט ולא היה בדעתו לשחטה, אין צריך לחזור ולברך כיוון שהם ממין אחד, א"כ

מדוע אצלנו צריך לחזור ולברך... וכתב הש"ך שלשיטתו שכתב גם בהלכות שחיטה שצריך לחזור ולברך לק"מ. אך נשאר בצ"ע על הרמ"א.

*הרמ"א פסק¹ ע"פ הרשב"א שאם הראשון ברך אקיי"מ יצא יד"ח, הש"ך הביא את המהרש"ל שכתב שאפשר לעשות כן לכתחילה אלא שאין לעשות כן דילמא אתו לאנצויי. -אך הש"ך חלק על דבריו והורה שרק השני יברך אקיי"מ.

פת"ש - *בברית אברהם מה הדין ב2 מילות ביום אחד ואחת מהן לא בזמנה, מי קודמת? וכתב: בשתי מילות בזמנם באמת אין להעדיף ולהקדים את אותו שנולד ראשון, כיוון שהמצווה חלה על שניהם בבת אחת מזמן תחילת היום השמיני (משא"כ בקבורת המת שם החיוב הוא על הנפטר ראשון, כיוון שהחיוב חל עליו תחילה) אבל אם המילה של אחד מהם לא בזמנה, יש להקדים את התינוק שהמילה בזמנו, מה שכן אם הגיע לבית הכנסת ראשון התינוק שזה שלא בזמנה-יש למולו ראשון.

עמוד מ-היו לפני המוהל 2 תינוקות למול ואחד מהם כהן, יש להקדים ולמול את הכהן שנאמר "וקדשתו"- שיהא ראשון לכל דבר שבקדושה.

*בתשובת **דרכי נועם** הביא שבמצרים נהגו לברך על כל ילד וילד בפ"ע והוא מנהג ותיקין.

סעיף ו

כתב הטור "**שדר רב צמח** גאון היכא דליכא אלא איתתא וגברא תפוש ליה לינוקא ומברכין על המילה והיכא דאיפשר לה עבדין לה בעשרה והיכא דלא אפשר עבדין לה בפחות מעשרה"

ה**ב"ח** דייק מכאן שבא ללמדנו שהברכות שמברכים אינן מעכבות בין אם יש ציבור בין אם אין. עוד הוסיף הב"ח שמשמע שבמצאיות שרק גבר ואישה נמצאים אזי הגבר תופס את הילד בשעת הברית כיוון שעיקר המצווה עליו. אמנם **בפרישה** הביא שדווקא האישה צריכה להחזיק ע"מ שהגבר ימול שהוא מצווה בכך. (ואין קושיה מהלכות נידה כיוון שמדאורי' פקעה טומאתה לאחר ז' ימים).

שו"ע (ו) היכא דאפשר, עבדין למילה בעשרה. והיכא דלא אפשר, עבדין בפחות מעשרה.

סעיף ז

ברכת שהחיינו במילה.

רמב"ם-מברך שהחיינו בכל מילה שמל את בנו

הגהמ"י-אין מברכים שהחיינו, ויש שפירשו הטעם משום צער התינוק (דחה הרשב"א מכיוון שמגיע לו מכך תועלת, וכן אפילו שמת אביו ונפלה לו ירושה מברך שהחיינו) וכ"פ הרוקח מטעם שהתינוק הוא נפל ואין לברך עליו(תוס' דחה כיוון שאזלין בתר רובא).

ראב"ה-חלק, כשהאב מל את בנו מברך שהחיינו משום שעושה מצווה המוטלת עליו, אך כשמוהל מל אין מברך שהחיינו.

הרשב"א- מדינא נראה שמסכים שמברכים, וכן בגמ' בברכות דעת ר' יוחנן שמברך גם על דברים שיש לו, ולכן גם אם יש לו כמה בנים מברך וכו' אך כתב שהמנהג במדינות אלו הוא לא לברך. וסיים את דבריו ובכל ארץ ישראל וסוריא וסביבותיה נוהגים לומר שהחיינו לפי שהם סומכים בהוראותיהם על פי הרמב"ם ז"ל.

שו"ע(ז) כשהאב עצמו מוהל את בנו, הוא מברך: שהחיינו. ואם המוהל הוא אחר, י"א שאין שם ברכת שהחיינו. ולהרמב"ם, לעולם האב מברך שהחיינו על כל מילה ומילה, וכן נהגו בכל מלכות ארץ ישראל וסוריא וסביבותיה ומלכות מצרים. ובמדינות אלו נוהגין שלא לברך שהחיינו, אפילו כשהאב עצמו מל בנו, אם לא שמל בנו הבכור שחייב לפדותו מברך שהחיינו בשעת מילה ואינו מברך בשעת פדיון, אבל כשפטור מהפדיון אינו מברך שהחיינו.

עמוד עב- מיד אחר שהמוהל מל (קודם הפריעה) האבא מברך שהחיינו, וכן בכל בן ובן ולא רק בבכור.

*הרמ"א הביא שרק במקרה שיש פדיון מברך במילה שהחיינו, אך הש"ך חלק על דבריו, ואין לברך כלל שהחיינו במילה, ובמקרה שישנו פדיון יברכו בפדיון.

סעיף ח'

ר' יונה כתב שצריך לכסות את ערוות הקטן בזמן המילה, והביא שיש שרצו להתיר מהא דאמרין בברכות-אדם הישן עם בניו קורא ק"ש, שאין ראיה משם כי אולי הם מכוסים. אך לדינא שאין צורך לכסות כי {א} בקטן כ"כ לא מחשיבים זאת לערווה.

ר' יחיאל היה נוהג לכסות. ברמב"ם משמע שאסור כיוון שסתם לאסור לקרוא נגד ערוות קטן.

הרא"ש ג"כ הורה להתיר {ב} כיוון שהוא בא לתקן את המילה נחשב ל"והיה מחניך קדוש" ולא נחשב "ולא תראה בך ערוות דבר". העיטור הביא עוד טעם להתיר {ג} כיוון שאינו ראוי לביאה.

כתב הכלבו שבקטן מתחת לטי' שנים אין בו משום ערווה, אך צריך שיהיה נקי מצואה וכדומה.

שו"ע(ח) אין צריך לכסות ערוות הקטן בשעת הברכה. אבל יש לנקות הקטן מצואתו קודם שיברך

*לעניין ההרחקה מצואת קטן, נאמר בסוכה אין מרחיקין מצואת קטן עד שיאכל כזית דגן, בכ"ז מהיות טוב ונכון שיהיה נקי.

עמוד 10- מבואר מהפוסקים שכאשר מל גדול צריך לכסות את ערוותו בזמן הברכה

סעיף ט

כתב בעל העיטור -מנהג שאבי הבן עומד על המוהל-להודיעו שהוא שלוחו כדאמרין לגבי קרבן איפשר שיהא קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו.

בשו"ע(ט) אבי הבן עומד על המוהל להודיעו שהוא שלוחו

סעיף י

*היכן טומנים את הערלה לאחר המילה? נחלקו בכך

בני מזרח על המים- שנאמר ביחזקאל "וארחצך במים"

בני מערב על העפר-ראיה לדבריהם בפרקי דר"א כשכשבנ"י היו במדבר היו מלים ולא פורעים, ואת הערלה היו טומנין בעפר, וכן נאמר "ושמתי את זרעך כעפר הארץ" "מי מנה עפר יעקב"

יש שהיו נותנים בחול מכיוון שהחול מורכב מעפר ומים.

*בעיטור כתב בשם ר' יהודאי שבשבת אין לתת בעפר, וכוונתו שאין לתת בעפר שלא הוכן לכך, אך אם היה עפר המוכן מבעוד יום – שרי.

שו"ע (י) נותנין את הערלה בחול ועפר, (וכן רוקקים דם המציצה אל העפר)ואם הוא שבת, צריך שיהיו מוכנים מבעוד יום.

ש"ך הסיק מהעיטור שונה שגם בשבת אסור להביא עפר מוכן, גזירה שמא יביא עפר שאינו מוכן, והב"ח כתב שהעולם נהגו היתר בעפר מוכן.

סעיף יא

***בפרקי דר"א** הביא מדרש בו אמר אליהו "קנא קנאתי לד' כי עברו בריתך בית ישראל" אמר לו הקב"ה חייך שאין עושין ברית מילה עד שתראה בעיניך. ומכאן התקינו חכמים לייחד כיסא לאלהיו שנקרא מלאך הברית.

שו"ע (יא) נוהגין לעשות כסא לאלהיו, שנקרא מלאך הברית, וכשמניחו יאמר בפיו שהוא כסא אליהו. ונוהגין להדר אחר מצוה זו, להיות סנדק לתפוס התינוק. ויפה כח הסנדק מכח המוהל להקדימו לקריאת התורה, דכל סנדק הוי כמקטיר, ולכן נוהגין שלא ליתן שני ילדים לבעל ברית אחד, כדאמרינן גבי קטורת: חדשים לקטורת. ואין לאשה להיות סנדק לתינוק במקום שאפשר באיש, משום דהוי כפריצות. ומ"מ היא עוזרת לבעלה ומביאה התינוק עד בית הכנסת, ואז לוקח האיש ממנה ונעשה סנדק. אבל האיש יכול לעשות הכל בלא אשה (כן עשה מהרי"ל). נהגו המוהלים להתפלל ביום המילה, שנאמר "רוממות אל בגרונום וחרב פיפיות בידם"

*הובא מנהג בזוהר שכאשר האב מייחד כסא לאלהיו אומר "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך" והעומדים שם אומרים "נשבע בטוב ביתך קדוש היכלך" ובד"מ כתב שלא נוהגים כן.

***הרמ"א** הביא שאין לתת לאותו אדם להיות הסנדק (=בעל ברית) פעמיים, כי זה כקטורת שצריך שיהיה אדם שונה. אמנם **הגר"א** דחה את דבריו, וזה מנהג ע"פ צוואת ר"י החסיד.

***הרמ"א** הביא שהמוהלים נהגו לעלות לתיבה מכיוון שנאמר "רוממות אל בגרונום..". אך **הש"ך** דחה שהפסוק הזה נדרש לדבר אחר, ולכן אם יש אבל ומוהל באותו בית כנסת, האבל קודם לעלות לתיבה, וא"כ יש מנהג באותו בית כנסת להקדים את המוהל.

סעיף יב

***כתב באבודרהם** שנהגו לעשות סעודה ביום המילה וסמך לדבר שנאמר "ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק" וכן משמע מהגמ' **בשבת** קל. כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה דכתיב שש אנוכי על אמרתך..עדיין עושים אותה בשמחה. ופרש"י בשמחה-במשתה.

שו"ע(יב) נוהגים לעשות סעודה ביום המילה. הגה: ונהגו לקחת מנין לסעודת מילה, ומקרי סעודת מצוה. וכל מי שאינו אוכל בסעודת מילה, הוי כמנודה לשמים. ודוקא שנמצאו שם בני אדם מהוגנים, אבל אם נמצאו בני אדם שאינם מהוגנים, א"צ לאכול שם. עוד נהגו לעשות סעודה ומשתה בליל שבת לאחר שנולד זכר נכנסים אצל התינוק לטעום שם, והוא ג"כ סעודת מצוה.

בטעם המנהג לבקר את התינוק בע"ש הובאו כמה טעמים **בט"ז א**: במדרש רבה נאמר משל למה הדבר דומה למלך שגזר לכל אכסנאין שיש כאן שלא יראו פני המלך עד שיראו את המטרונא תחילה, כך אמר להם הקב"ה שלא יביאו לפניו קרבן שלא עברה עליו שבת..**ב**. כיוון שהתינוק אבל על התורה ששכח לכן באים לנחמו.

פת"ש*- אם אירע שלא עשו סעודה ביום הברית יש לעשותו ביום אחר.

***בספר שרביט זהב** כתב לבטל את המנהג בו השמש מזמין את כל הנוכחים לסעודה, כי אולי ילכו מסיבות שלהם ויהיו ח"ו בכלל נידוי.

עמוד פח- אין אומרים בזימון "שהשמחה במעונו" מפאת צערו של הנימול, אם יש חתן וכלה באותה סעודה כן אומרים.

עמוד צג- אין להזמין אלא להודיע על מועד המילה, מ"מ נכון ללכת לסעודה זו שכל האוכל בסעודת מילה ניצול מדינה של גיהנם

סעיף יג

***הרשב"א** נשאל איך לנהוג בעניין תחנון בברית שנפלה ביום תענית? והשיב שאומרים סליחות ואומרים וידוי. ואין אומרים והוא רחום ותחנונים.

בשׁו"ע(יג) יום מילה שחל ביום תענית צבור הכתובים, מתפללים סליחות ואומרים יודי כדרכם, ואין אומרים והוא רחום ולא נפילת אפים (אבל אומרים אל ארץ אפים).

היינו סעיף זה נוגע לארבע תעניות הכתובים שהם 10 בטבת, תענית אסתר, יז בתמוז, ט באב. בצום גדליה כתב הש"ך שאין אומרים בו תחנון כלל אבל אומרים בו אבינו מלכנו. וכן בין כסה לעשור אומרים אבינו מלכנו וא"א תחנון.

*הש"ך הביא מחלוקת ר"מ מינץ - אומרים "למנצח מזמור לדוד יענך ד' ביום צרה" כיוון שיש צער לתינוק, אמנם בכל בו כתב שאין לאמרו מפני שהוא יום שמחה לאב.

*נהגו למול לפני עלינו לשבח, ולא לחלוץ את התפילין עד אחר המילה משום שהתפילין הם אות המילה היא ג"כ אות.

עמוד קב-גם שהמילה נעשית בבוקר אם נמצא אחד מבעלי הברית(אבי הבן, מוהל, סנדק) אין אומרים תחנון. וה"ה בבית כנסת שנערכה בו בברית בבוקר אין אומרים בו תחנון במנחה כיוון שהארת הקדושה של המילה חופפת על המקום עד הלילה.

עמוד נה-יש נוהגים שאבי הבן מניח תפילין בשעת המילה ויש שקראו תגר על כך שמראים זלזול בברית ולכן שב ואל תעשה עדיף!

סימן רסו-איזה מילה דוחה

סעיף א

בגמ' בשבת קלב: תנו רבנן מילה דוחה את הצרעת בין בזמנה בין שלא בזמנה. ובגמ' שם מסבירים כיוון שיש כאן עשה של מילה "ימול בשר ערלתו" והוא דוחה לא תעשה של צרעת שנאמר "השמר בנגע הצרעת". והסיבה שבזמן שעובר על לא תעשה הוא מקיים עשה.

אמנם כל זה כיוון שחובת המילה שלו היא דאו', אבל אם חיוב המילה הוא דרבנן אינו דוחה את הצרעת, כמו בגמ' ביבמות עב משוך אוכל בתרומה ומדבריהם גזרו עליו מפני שנראה כערל.

שו"ע(א) מילה, בין בזמנה בין שלא בזמנה, דוחה צרעת; שאם יש בהרת בעור הערלה, אנ"פ שיש בקציצת הבהרת לא תעשה, חותכה עם הערלה. אבל אם לאחר שנימול גדל בשר במילתו עד שאינו נראה מהול וצריך לחותכו, אם יש בהרת באותו הבשר אסור לחתכו, כיון שא"צ למולו פעם אחרת אלא מדרבנן.

סעיף ב

*מילה שאינה בזמנה אינה דוחה שבת ויום טוב כדאיתא בשבת קלב: מילה ... יום טוב אינה דוחה אלא בזמנה בלבד.

*מכשירי מילה- בגמ' בשבת נחלקו: עוד אמר ר"א כורתים עצים לעשות פחמין לעשות (כלי ברזל כלל) אמר ר"ע כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת (ומילה) שאי אפשר לעשותה מע"ש דוחה את השבת. ובגמ' שם נפסק הלכה כר"ע שמכשירי מילה אינם דוחים את השבת.

*במשנה בשבת קלג. עושיין כל צרכי מילה [בשבת] מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליה איספלנית וכמון. שואלת הגמ' אם נאמר כל צרכי מילה, אי"כ מדוע מגיע פירוש לאחר מכן? ומיישבת הגמ' שבא לרבות- המל כל זמן שהוא עוסק במילה חוזר בין על הציצין המעכבין את המילה בין על הציצין שאין מעכבין את המילה, פירש- על ציצין המעכבין את המילה חוזר, על ציצין שאין מעכבין את המילה אינו חוזר.

רש"י - פרש שהחילוק של פרש ולא פרש קיים רק בשבת, כיוון שבחול תמיד חוזר. (כ"מ ברא"ש)

רמב"ם - פרש שסוגיא זו מדברת על חול, שגם בחול אם אינם מעכבים אינו חוזר.

עיטור - בכל גוונא חוזר ומתקן גם את אלו שאינם מעכבים! (ואפילו בשבת) כי ברייתא זו לא נפסקה.

*בגמ' **בשבת** קל-א"ר אבא בר רב אדא א"ר יצחק פעם אחת שכחו ולא הביאו איזמל מערב שבת והביאוהו בשבת דרך גגות ודרך חצירות שלא ברצון ר"א. ולמסקנא דגמ' יש 3 שיטות לעניין טלטול:

- i. **חכמים** - אסור לטלטל כלל
- ii. **ר"א** - מתיר אפילו דרך רה"ר
- iii. **ר"ש** - מתיר דרך גגות, חצרות וקרפיות. אך מגביל זאת דתנן ר"ש אומר אחד גגות ואחד קרפיות ואחד חצירות כולן רשות אחד הן לכלים **ששבתו בתוכן** ולא לכלים ששבתו בתוך הבית.

ובגמ' **בעירובין** צא נפסקה הלכה כר"ש. כ"פ הרא"ש והרמב"ם. וכן נפסק באו"ח שעב.

בדעת ר"ש צריך להדגיש שכל ההיתר שלו הוא דווקא בכלים ששהו בחצר ולא בכלים ששהו בתוך הבית. ובגמ' בעירובין נחלקו בדעתו **רב**-דווקא שלא ערבו את הבית והחצר, גזירה שמא יוציא כלים מהבית לחצר ואז יטלטלם לחצרות אחרות (ואסור כיוון ששבתו בבית שנכנסה שבת). **שמואל**-אפילו שערבו את הבית והחצר.

בעל העיטור - פסק הלכה כרב, לכן ההיתר לטלטל הוא דווקא שלא ערבו. אבל **שאר פוסקים** חלקו עליו ופסקו כשמואל. ויש **רבוותא** שפסקו שלא כר"ש ולכן אסור כלל לטלטל.

*כתב ר' **ירוחם** בשם **הרמב"ן**-מותר לטלטל הכלי ולהחזירו לאחר המילה, דמאחר שטלטל הכלי בהיתר מחזירו לאי זה מקום שירצה אע"פ שאין לו תינוק אחר למול.

שו"ע (ב) מילה דוחה יום טוב ושבת, בזמנה. אבל שלא בזמנה, אינה דוחה. ואפילו בזמנה, אינה דוחה אלא המילה עצמה ופריעה ומציצה, ואפילו פירוש, חוזר על ציצין המעכבין דהיינו אם נשאר מהעור עוד החופה רוב גובהה של עטרה אפילו במקום אחד. ועל שאינם מעכבים, אם לא פירוש, חוזר, ואם פירוש, אינו חוזר. ונותנין עליה **אספלונית**. ומותר לטלטל האיזמל לאחר המילה להצניעו בחצר המעורב, אע"ג דאינו צריך לו עוד באותו שבת, דהא לא הוקצה בין השמשות מאחר דהיה צריך לו באותו שבת, כן נראה לי. **אבל מכשיריה** אינם דוחים, כיון שהיה אפשר לעשותה מבעוד יום. ולפיכך אין עושין סכין לימול בו, ואין מביאין אותו ממקום למקום, ואפילו להוציאו מהבית (ולהביאו) דרך גגין וחצרות ומבואות שלא עירבו. אבל אם שכח הסכין בגג וחצר, מותר להביאו מזה לזה, אפילו עירבו חצירות עם הבתים

***הרמ"א** הביא ע"פ ר' ירוחם שמותר לטלטל האיזמל להצניע. **הט"ז** הביא את המהרי"ל שתיכף אחר המילה יסירו מידם כל צרכי המילה דחשובים מוקצה להלאה.. וכתב הט"ז "ואיני כדאי להכריע בין הרים הגדולים" והביא הט"ז ראיות לאסור: בגמ' **בביצה** נאמר שאם קצץ בשר על מכתש, אין לטלטלו לאחר מכן. וכן בשפוד שצלו עליו בשר שאין להשתמש בו לאחר מכן. וה"ה באיזמל שמרגע שנעשתה בו המצווה אי אפשר לגעת בו יותר. אמנם הביא סיבה להתיר, מכך שאם יאסרו עליו לטלטלו ודאי שימנע מלמול כי יאבד ממנו האיזמל. ולאור זאת פסק **הט"ז**: יהיה מותר לטלטל את האיזמל אך ורק באותו חדר ע"מ להצניעו. וכן לפני המילה אין לטלטלו אם לא לצורך.

ובלויית חן לגרע"י להתיר לטלטלו לכל מקום שירצה

***הט"ז** מדגיש שכל ההיתר הוא דווקא שהכלים שבתו בחצר, ואם לא שבתו בחצר אלא בבית, יהיה מותר להוציא אותם לחצר אך לא לטלטלם מחצר לחצר.

פת"ש - **בלבושי שרד** הביא שאין לנקות את האיזמל מדמו לאחר המילה.

***בנודע ביהודה** הביא שמוהל שזרק את הערלה על הריצפה שמותר לו ליקח אותה ולהשליכה לעפר כיוון שלא נעשתה מצוותו להניחו בעפר ואינו נחשב למוקצה. ועכ"פ יזהר לכתחילה להשליכה לעפר.

***בחכמת אדם** הביא שכמו שאין לעשות סכין כך אין להשחזי סכין שאינו חד.

סעיף ג

סעיף זה עוסק במכשירי מילה, כיצד יעשה אם לא הכינס מבעוד יום? והדיון הוא לפני שמלו את התינוק, כיוון שאם מלו אותו יהיה מותר לעבור אפילו על איסורי דאוי דאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש. כמו"כ למרות שפסקנו הלכה כר"ש שמוותר לטלטל דרך חצרות וכו' כאן אין היתר כי מדובר כאן במקרה שאינו דרך חצרות..

***במשנה בשבת קלג**. עושין כל צרכי מילה [בשבת] מוהלין ופורעין ומוציין. ונותנין עליה איספלנית וכמון - אם לא שחק מע"ש לועס בשיניו ונותן(פרש"י - דכמה קאפסקי לטנויי משנינו) - אם לא טרף יין ושמן מע"ש ינתן זה בעצמו וזה בעצמו - ואין עושין לה חלוק לכתחילה אבל כורך עליה סמרטוט אם לא התקין מע"ש כורך על אצבעו ומביא ואפי' מחצר אחרת.

הרמב"ם בהלכות מילה פ"ב ה"ז פסק - וכן אין שוחקין לה סממנין ואין מחמין לה חמין ואין עושין לה אספלנית ואין טורפין יין ושמן ואם לא שחק כמון מערב שבת לועס בשיניו ונותן, ואם לא טרף יין ושמן נותן זה לעצמו וזה לעצמו זה הכלל כל שאפשר לעשותו מערב שבת אינו דוחה את השבת אבל אם שכח ולא הכינו המכשירין תדחה המילה לתשיעי.

היינו הרמב"ם מסיק מהגמ' שאין להכין מכשירי מילה בשבת, כיוון שיכול להכינו מבעוד יום. אך יש להתיר דווקא בשינוי באיסורי דרבנן ולא באיסורי דאוי.

***הר"ן** מביא דיון במקרה בו היו מים חמים לרחוץ בהם את התינוק לאחר המילה ונשפכו מים אלו, האם יהיה מותר למול את הילד ואז ליכנס למצב פק"נ ובכך יותר להתיר מים?

רמב"ן - מותר למולו, כיוון שיש עליו מצוה למולו בזמנו והוא מל בהיתר גמור.

רז"ה(בעל המאור)-אין למולו, ויש לדחות את המילה. וכל ההיתר בגמ' לכרוך על אצבעו ולהביאו מדובר במשנה שלא נודע לפני החיתוך שאין בנמצא אלא לאחר המילה, ואה"נ אם היו יודעים לא היו מלים אלא דוחים את המילה.

וכתב **הב"י** בסוף דבריו " ובסמוך אכתוב שדעת הפוסקים נראה שהיא כדעת הרז"ה והרשב"א."

בב"י בסעיף ד' מדייק הב"י מדברי הר"ף והיכא דאשתפוך חמימיה...אז מותר לחמם, משמע שדווקא לאחר שנשפכו מותר לחמם. היינו דווקא לאחר המילה. וכן מדויק מהרמב"ם "מלו את הקטן בשבת ואחר כך נשפכו החמין"

שו"ע(ג) אין שוחקין סמנים ולא מחמין לו חמין ואין עושין לה אספלנית ולא טורפין לה יין ושמן. אם לא שחק כמון מערב שבת, לועס בשיניו. אם לא טרף יין ושמן מע"ש, נותן זה לעצמו וזה לעצמו. ואין עושין לה חלוק, אבל כורך עליה סמרטוט, ואם לא התקין מערב שבת, כורך על אצבעו ומביא דרך מלבוש, אפילו מחצר אחרת שלא עירבה.

סעיף ד

***במשנה בשבת קלד**: "מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה ומזלפין עליו ביד אבל לא בכלי ר"א **בן עזריה** אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר 'ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים"

בפירוש המשנה נחלקו:

העמדת **רב יהודה ורבה בר אבנה** - המשנה פותחת בדין מרחיצין בין לפני ובין אחרי ואז מפרשת כיצד מרחיצין? ע"י זילוף ביד אבל לא בכלי.

העמדת **רבא** - חולק, הרי נאמר מרחיצין! ולכן פרש שמרחיצין זה ביום הראשון ומזלפים זה ביום השלישי. ור"א אומר שביום השלישי מרחיצין.

ובגמ' נפסק: כי אתא רב דימי אמר: הלכה כר"א בן עזריה. רבא למרות העמדתו של המשנה בכ"ז לא רצה לחלוק על רב יהודה ודעימיה ולכן חזר בו מדבריו.

נחלקו בראשונים בסוגיא:

הרי"ף כתב: "אמרי רבוותא שהלכה כר"א בן עזריה ביום שלישי וכל שכן בראשון שמרחיצין אותו בין לפני המילה בין לאחר המילה בין בחמין שהוחמו בשבת בין בחמין שהוחמו מערב שבת"

הרא"ש הסביר ברי"ף שאין כוונתו שבין לפני המילה ובין לאחר המילה מותר במים חמים, אלא רק לאחר המילה יהיה מותר מפני סכנת נפשות, אבל לפני באמת יהיה אסור. וההיתר לרוחצו לפני הוא דווקא בחמים שגוי החם לעצמו או שישראל חימם אותם באיסור ואין לגזור כאן משום גזירת הבלנים. כי ודאי שאין להתיר לישראל לחמם בלפני המילה!

מהגמ' משמע שר"א מסכים עם ת"ק בעניין זילוף לפני המילה, וחולק עליהם שלאחר המילה מותר כבר רחיצה. אך הרי"ף פסק שמותר לרחוץ לפני ואחרי. א"כ כמו מי הרי"ף פסק? הרי בגמ' נאמר שהלכה כר"א ולא כפירושו של רבא, א"כ אסור ביום הראשון לרחוץ לפני ואחרי, אלא לזלף, וכתב הרי"ן שנראה שהרי"ף פסק כפירושו של רבא בהסתמך על דברי הגאונים. וכ"מ מהרמב"ם שפסק "כל מקום שדרך להרחיץ את הקטן מרחיצין אותו בשבת ביום המילה בין לפני המילה בין אחרי המילה..."

בשו"ע (ד) מלו את הקטן בשבת, ואח"כ נתפורו הסימנים, עושין לו בשבת, מפני שסכנה היא לו. פסיקה ע"פ הטור וכ"פ ברמב"ם... ומשמע דווקא לאחר שנתפורו כי יש כאן פק"י.

הנידון בב"י לעניין הרחיצה נפסק **בשו"ע** או"ח שלא ט:

בזמן חכמי הגמרא אם לא היו רוחצים את הולד לפני המילה ולאחר המילה וביום השלישי למילה במים חמים היה מסוכן, לפיכך נזקקו לכתוב משפטו כשחל להיות בשבת, והאידינא לא נהגו ברחיצה כלל, ודינו לרחוץ בשבת-אם רצו כדין רחיצת כל אדם.

סעיף ה

בגמ' **בעירובין סז**: "ההוא ינוקא דאשתפיך חמימיה אמר להו רבה נייתו ליה חמימי מגו ביתאי, א"ל אבבי והא לא ערבינן! א"ל נסמוך אשיתוף, א"ל הא לא שתפינן! נימרו ליה לנכרי ליתי ליה אמר ליה דתניא: הזאה שבות ואמירה לנכרי שבות מה הזאה שבות ואינה דוחה את השבת אף אמירה לנכרי שבות ואינה דוחה את השבת א"ל ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה" נחלקו בגמ' זו בראשונים:

בה"ג-הבין מגמ' זו שכל שבות שאין בה מעשה, היינו שישראל לא עושה בה מלאכה היא מותרת! ולכן מותר יהיה לישראל לומר לגוי לחמם לו מים בשבת!

רי"ף, רמב"ם, רא"ש-כל ההיתר שם הוא כיוון שהגוי לא עושה מעשה, ולכן אמר לו להביא ולא לחמם וגם זה לא דרך רה"ר והוי דרבנן. אבל אין להתיר לומר לגוי שיעשה מעשה דאוי.

בשו"ע (ה) שכחו ולא הביאו סכין מע"ש, אומר לעובד כוכבים להביא סכין בשבת, ובלבד שלא יביא אותו דרך רשות הרבים. כללו של דבר: כל דבר שעשייתו בשבת אסורה עליו משום שבות (דרבנן), מותר לנו לומר לעו"ג לעשות אותה כדי לעשות מצוה בזמנה. ודבר שעשייתו בשבת אסורה עלינו משום מלאכה, אסור לנו לומר לעו"ג לעשותה בשבת.

סעיף ו

בגמ' **בשבת קלד**. תנו רבנן דברים שאין עושין למילה בשבת עושין לה ביו"ט שוחקין לה כמון וטורפין לה יין ושמן.

ומדוע שוחקין לה כמון? כיוון שראוי לקדירה. וכתב הטור שדווקא את מכשירין אלו התירו, אך שאר מכשירין שאסורין בשבת יהיו אסורים גם ביו"ט. (ויש להוסיף שגם לטלטל האיזמל ביו"ט יהיה מותר אף דרך רה"ר).

בשוי"ע(ו) כל המכשירים שאין דוחין שבת, גם י"ט אין דוחין, חוץ מזה ששוחקין לה כמון ביי"ט הואיל וראויים לקדרה, וכן מורפין לה יין ושמן.

סעיף ז

*האם מותר לאב למול את בנו בשבת?

ה"ר אליעזר הלוי-אסור לעשות כן מכיוון שלגבי האבא הוי פסיק רישא שהוא מכוון לתקן את בנו. אבל לגבי אדם אחר מותר, ואם אין שם מוהל אחר, מותר לאב למול.

תה"ד-חלק על דבריו ומותר לאב למול את בנו בשבת.

*מאימתי מתירים למוהל להתחיל למול בשבת?

מרדכי-די בכך שמהל פעם אחת ובכך יתירו לו למול בשבת. וכ"פ **בתה"ד**.

אחד מהגדולים(מהרי"ל)- אין לו למול אלא אם מל ג"פ דאיתחזק בהא.

ב"ח- צריך חזקה ב' פעמים.

שו"ע (ז) אדם שלא מל מעולם לא ימול בשבת, שמא יקלקל ונמצא מחלל שבת. ואם כבר מל פעם אחת, מותר, ואפילו אם הוא אביו.

הט"ז- העיר שבנד"ד לא בעינן חזקה ג' פעמים שלא כמו בהלכות שחיטה, כיוון שבהלכות שחיטה ישנו חשש של עילוף ובכך ישהה את השחיטה ונפסלה. משא"כ אצלנו כיוון דחזינן בחד זמנא דמאמן את ידיו שפיר סגי בהכי.

פת"ש- *במ"א פסק שאם מוהל שרק מל ולא פרע יהיה אסור לו לפרוע בשבת.

***בבאר היטב** כתב שמוהל שהגיע ואמר שמל כבר פעם אחת, נאמן למול בשבת ואינו צריך עדים.

***בחיידושי הגאון מהר"ר יונתן-** גם ביו"ט יהיה אסור לו למול בפעם הראשונה. אך ביו"ט שני של גלויות מותר. (והוא כתב זאת אליבא דהרמב"ם, כי לפי הרא"ש ג"כ יהיה אסור ע"פ הסעיף הבא)

סעיף ח

***במשנה בשבת קלד:** "ספק ואנדרוגינוס אין מחללין עליו את השבת" וכן שמה בגמ' שכל ספק אין דוחין עליו את השבת. ולכן אם נולד ערב שבת בין השמשות אינו נימול בשבת אלא נדחית עד אחד בשבת.

***תינוק שהוציא ראשו בין השמשות וכולו יצא בשבת, גם כן חשיב לספק ואינו נימול בשבת.** את זה למדים מההוא דאתא לקמיה דרבא. עיי"ש.

הוסיף הב"י בשם **סמ"ג** שאם מיד כשהוציא התינוק ראשו חוץ לפרוזדור נראו ג' כוכבים בינונים אפשר לסמוך עליהם שזה לילה וימולו אותו בשבת.

ובשם **הגמ"י** כתב שאין הולכין אחרי תפילת ערבית. והכל תלוי ביציאת הכוכבים.

*האם מילה שאינה בזמנה שאינה דוחה שבת, דוחה יו"ט?

בגמ' **בשבת קלז**. "קטן נימול לשמנה לתשעה ולעשרה ולאחד עשר ולי"ב לא פחות ולא יותר הא כיצד? כדרכו לשמנה נולד לבין השמשות נימול לט' ביה"ש של ע"ש נימול לעשרה יו"ט לאחר השבת נימול לאחד עשר. ב' ימים של ר"ה נימול לשנים עשר"

רמב"ם-דווקא יום טוב ראשון אינה דוחה אך יו"ט שני של גלויות היא דוחה- ראייתו מכך שהתנא שנה שנימול ליבי דווקא אחר 2 ימים טובים של ראש השנה, ומשמע שאם היה יו"ט שני של גלויות כן היה דוחה

רא"ש- אפילו יו"ט שני של גלויות אינה דוחה. ודחה את ראייתו של הרמב"ם כי המשנה נשנתה בא"י ולכן הזכיר את ר"ה ואה"י שאינה דוחה גם יו"ט שני של גלויות.

שו"ע(ח) מי שנולד בין השמשות, שהוא ספק יום ספק לילה, מונין מן הלילה ונימול לתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם נולד ערב שבת בין השמשות, אינו דוחה את השבת, שאין דוחין את השבת מספק. וכן אינו דוחה י"ט מספק, ואפילו י"ט שני של גלויות. ואפילו לא הוציא אלא ראשו בין השמשות, אע"פ שיצא כולו בשבת, אינו נימול בשבת.

ש"ך-* חלק על פסיקת מרן והורה כרמב"ם שדוחה יו"ט שני של גלויות. כי כן פסקו **הסמ"ג, כלבנו**.

* כתב בשם הסמ"ק באישה המקשה לילד בבין השמשות שיש לדקדק מתי הוציא את ראשו.

פת"ש-* **נוב"י** כתב לחלק בדברי השו"ע, תינוק שנולד בודאי בין השמשות דהוי ספק, בכה"ג אינו דוחה יו"ט שני של גלויות. **אבל** אם ספק נולד בין השמשות, בכה"ג ימולו אותו ביו"ט שני של ר"ה וכ"ש ביו"ט שני של גלויות דהוי ס"ס. ספק שמא היום זה יומו וגם ספק שאולי היו"ט הוא יום חול. (ולא חשיב לדבר שיש לו מתירים כיוון דהוי דבר שחוזר לאיסורו) **אך הפת"ש** פסק כנוב"י שדוחה יו"ט שני של גלויות אך מטעם אחר, כיוון שיש כאן ספק מצוות דאוי שדוחה ספק קל של דרבנן.

* הוצאת הראש, **בלבושי שרד** פסק שהוצאת הראש הכוונה הוצאת הראש לאויר העולם, ומרגע שנפתח הקבר ואינה יכולה לילך בידוע שהוציא העובר את ראשו.

סעיף ט

בגמ' **בשבת** לד: נחלקו מהו שיעור בין השמשות? **ר' יוסי**- כהרף עין זה נכנס וזה יוצא. **ר' יהודה**- משתשקע החמה הוי בין השמשות, ובגמ' שם נחלקו הלכה כדברי מי. כתב **בעל העיטור** שאזלינן לחומרא וכל הזמן הזה יחשב כספק ותדחה מילתו.

בשו"ע (ט) **בשיעור בין השמשות אפליגי תנאי ואמוראי בסוף פרק במה מדליקין, וכתב בעל העיטור:** מספקא לן הלכה כדברי מי הלכך אי איתליד ינוקא משתשקע החמה ספק הוא, עד דשלים בין השמשות דרבי יוסי, ונימול לעשרה. ואי איתליד במוצאי שבת משתשקע החמה, עבדינן לחומרא כדרבה.

ש"ך-* משיצאו ג' כוכבים נחשב ללילה. בתשובת מהר"מ **אלשקר** נשאל בתינוק שנולד אחר שקיעת החמה קודם שנראו ג' כוכבים, והביא מחלוקת של **רי"ף, רמב"ם, רא"ש**-בכה"ג חשיב לבין השמשות. ואילו **ב"ת**-מחלק אחר השקיעה ל2 זמנים שרק בשני חשיב לבין השמשות. והורה להחמיר שבכה"ג נחשב כנולד בבין השמשות ונדחת מילתו

סעיף י

* בגמ' **בשבת** קלה. "ולא נולד כשהוא מהול דוחה את השבת" וכן מי שיש לו 2 ערלות אינו דוחה את השבת. ועוד שם אמר ר' אסי כל שאמו טמאה לידה נימול לשמונה וכל שאין אמו טמאה לידה (ניתוח קיסרי) אין נימול לשמונה. ובגמ' שם נחלקו, ולכן הטילו זאת לחומרא ואינו דוחה שבת.

* נכרית שילדה ואח"כ נתגיירה אין בנה דוחה שבת.

* **אנדרוגינוס**. במשנה **בשבת קלד**. "ספק ואנדרוגינוס אין מחללין עליו את השבת ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס" **הרמב"ם**- פסק שאינו דוחה את השבת.

הרי"ף- הביא את 2 הדעות, **בעל העיטור** הבין שהכריע כר"י וכן דוחה שבת. אך הב"י דחה זאת, ולכן אנדרוגינוס אינו דוחה שבת.

*טומטום- בגמ' **בבבא בתרא** קכו: "אמר ר' אמי טומטום שנקרע ונמצא זכר אינו נוטל פי שנים... רב שיזבי אמר אף אינו נימול לשמנה דאמר קרא- אשה כי תזריע וילדה זכר וביום השמיני ימול עד שיהא זכר משעת לידה" **הרשב"ם** פירש ע"פ רב שיזבי שגם אינו דוחה שבת

רי"ף, בעל העיטור-פסקו כרב שיזבי שאינו דוחה שבת **רמב"ם, רא"ש-ש** דוחה שבת.

שו"ע(לי)קטן שנוולד כשהוא מהול ומי שיש לו שתי ערלות ואנדרוניוס ויוצא דופן ויליד בית שלא טבלה אמו עד שילדה, **אע"פ שנימולים לשמונה אינם דוחים את השבת**, (טומטום שנקרע ונמצא זכר, מלין אותו בשבת ויש אוסרין)

עמוד קסה-תינוק שנוולד מהול וצריך להטיף ממנו דם ברית ויום השמיני חל בשבת איך להטיף לו דם ביום זה

עמוד קעז-טומטום שנוולד בשבת ונקרע ונמצא זכר נראה שמלין אותו בשבת {כרא"ש וברמב"ם} אמנם אם נתברר שהוא זכר ע"י ניתוח אפשר שיצטרכו להמתין מיום הניתוח 7 ימים שייטכן שנחשב כחולי בכל הגוף.

עמוד קנ-תינוק שנוולד בשבת ע"י מלקחיים, ואקום- דוחה שבת.

עמוד קנא-תינוק שנוולד בשבת ע"י הפריה או מבחנה, מילתו דוחה שבת כיוון שנוולד לידה נורמלית, אמנם יש שהורו שאינו דוחה שבת כיוון שלא נתקיים בו "אשה כי תזריע"

סעיף יא

*בגמ' **בשבת** קלה. אמר מר "ולא ספק דוחה את השבת" לאתויי מאי? לאתויי הא דתנו רבנן בן שבעה מחללין עליו את השבת, ובן ח' אין מחללין עליו את השבת. ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת בן שמונה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו. ובהמשך הגמ' תניא ר"ש בן גמליאל אומר כל ששהה לי יום באדם אינו נפל. הא לא שהה ספיקא הוי! מימהל היכי מהלין ליה? **אמר רב אדא בר אהבה** מלין אותו ממה נפשך: אם חי הוא שפיר קא מהיל, ואם לאו מחתך בבשר הוא. **ואלא הא דתניא ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת אמאי?** נימהליה ממה נפשך אם חי הוא שפיר קא מהיל ואם לאו מחתך בבשר הוא. **אמר מר בריה דרבנא** אנא ורב נחומי בר זכריה תרגימנא מימהיל הכי נמי מהלין ליה! {באמת מלים ספק 7 ספק 8} לא נצרכה {מה שנאמר שאין מחללין עליו את השבת} אלא למכשירי מילה ואלביא **דרבי אליעזר** {שגם הוא יודה שאסור להכין מכשירי מילה}

בגמ' **ביבמות פ**. ובן שמונה מי קחיי? והתניא בן שמונה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה! הכא במאי עסקין כשגמרו סימניו. דתניא איזהו בן שמונה? כל שלא כלו לו חדשיו, רבי אומר סימנין מוכיחין עליו שערו וצפרניו שלא גמרו. {היינו אם לא נגמרו הסימנין סימן שהוא בן שמונה} טעמא דלא גמרו-הא גמרו אמרינן האי בר ז' הוא ואישתהווי הוא דאישתהי {אם יצא בן 8 עם סימנים, אומרים שהוא בן 7 ובר קיימא ונשתהה עד עכשיו}

נחלקו הראשונים בדין נולד בחודש השמיני ונולד בספק ע"פ הגמרות לעיל. ננסה לבאר כל אחת בקצרה:

טור- נולד בשביעי-נימול בשבת. נולד בשמיני- אם נגמרו שערותיו. ספק שביעי ספק שמיני-מותר מכח ממ"נ.

רמב"ם-פסק שמלין אותו(ספק 7 ספק 8) בשבת על כל פנים, אם בן שבעה הוא ושלם בדין הוא שידחה שבת, ואם בן שמונה הוא הרי הוא כמחתיך בשר. בהבנתו נחלקו:

טור-שגם בספק 7 או 8 צריך שיגמרו שערותיו. וקשה לו הרי יש ממ"נ.

ב"י - הרמב"ם לא מצריך שיגמרו שערותיו בספק, כיוון שיש את הממ"נ. ומה שכתב "ושלם" אין הכוונה שלם בשערותיו אלא בגופו. ולכן הבי"י מבין ברמב"ם שבבן שבעה אפילו ללא שערות(גמ' בשבת), בין שמונה חייבים שערות (אליבא דיבמות) ובספק מלים ע"פ ממ"נ(בשבת)

רא"ש - כתב שספק בן שבע ספק בן שמונה אין מחללין עליו שבת .

טור - משמע שאין מחללין עליו שבת כלל! וקשה הרי יש ממ"נ.

ב"י-הרא"ש הלך ע"פ הרי"ף , והם לא קיבלו את הממ"נ של רב אדא כיוון שהיא רק אליבא דר"א. והם משלבים את הגמ' ביבמות היינו : בן 7 ימול כי הוא בן קיימא, בן 8 לא ימול **א"כ** נגמרו שערותיו. ובספק 7 ספק 8 ג"כ צריך שיגמרו שערותיו. וכתב הבי"י ששיטה זו תהיה מוסכמת **גם לרמב"ם**.

***הט"ז**-סובר שאין לומר שהממ"נ לא נפסק להלכתא, ולחלק בין הגמ' אלא הכל נפסק להלכה, א"כ מדוע הרא"ש והרי"ף אוסרים בספק שביעי ספק שמיני?! אלא אם נבוא להתיר בספק מכח ממ"נ אומר הט"ז שאין ביכולתנו להתיר מכח זה, ורק בימיהם היו יכולים להתיר בכה"ג. א"כ הממ"נ לא יכול לבוא לעזרנו, ולכן לא נותר לנו להתיר א"כ נגמרו שערותיו! ולכן הרא"ש והרי"ף הורו לאסור בספקות כיוון שאיננו בקיאים, ואה"נ הם יתירו דווקא מכח הגמ' ביבמות שנגמרו שערותיו. (וכך הבין הט"ז את פסיקת מרן) וכ"פ **הב"ח**

דרכי משה-לא הסכים עם העמדת הבי"י ברא"ש וברי"ף. ודייק מדברי הרא"ש והרי"ף כדעת הטור. והרי הרא"ש כתב שספק בן שבע בן שמונה אין מחללין!!! הכוונה שאין מחללין עליו שבת, אבל מוהלים אותו בשבת. היינו הממ"נ קיים דווקא לעניין המילה ומותר, אבל לעניין החילול אין לחלל כיוון שלא נגמרו שערותיו. (הט"ז לא קיבל את העמדתו ופסיקתו)

שו"ע(יא) מי שנולד בחדש השביעי, מלין אותו בשבת אפילו אם לא גמרו שעריו וצפרניו. אבל מי שנולד בחדש השמיני, אין מלין אותו בשבת אלא אם כן גמרו שעריו וצפרניו. והוא הדין לספק בן שבעה ספק בן שמונה, שאין מלין אותו בשבת אלא אם כן גמרו שעריו וצפרניו. הגה : וי"א דמהלין ליה הואיל וספק בן שבעה הוא, אלא דאין מחללין עליו השבת בשאר דברים (סמ"ג) וכן משמע מהרי"ף והרא"ש וטור)וכן נראה לי עיקר.

סעיף יב

בעל העיטור - ישראל שנשמתד (המיר את דתו) ונשוי ישראלית ונולד לו בן ממנה מלין אותו בשבת ואין אנו מחזיקין אותו שיצא לתרבות רעה כיוון שאמו ישראלית.

הב"י-(**בבדק הבית**)אומר שגם אם האמא משומדת גם בכה"ג מלין אותו בשבת כיוון שהם בכ"ג מצווים במצוות. ומה שכתב העיטור ישראלית, כ"ז להוציא גויה...

בשו"ע(יב) ישראל שהמיר ונולד לו בן מישראלית, מלין אותו בשבת. (ואולי הוא מסכים עם פסיקתו בב"ה)

הש"ך*-חולק על הבי"י, כיוון שטעם העניין הוא שלא יצא לתרבות רעה, אם האמא גם משומדת אין מלין אותו בשבת.

הט"ז-ג"כ חלק על הבי"י ואם שניהם משומדים אין למול את בנם בשבת, וגם אם הם רוצים למול אין מלים אותם : **א**.כי חוששים שבכ"ז הם יקלקלו אותו. **ב**. ואולי הם מומרים לכל התורה ורק לא למילה.

***ברשב"ץ** - ממזר מלין אותו אפילו בשבת

***בבדק הבית** הובא שקראים שמתנהגים כראוי ולא מדברים רע על הרבנים, נכון לנו לכבדם ולשאול בשלומם ולמול להם אפילו בשבת, כיוון שאולי יחזרו בתשובה ויצא מהם זרע קודש. אך **בתשובת רבינו בצלאל אשכנזי** כתב שאין הדבר כלל בקראים בני ימינו, שבורחים מן הרבנים כבורחים מן הנחש, אין למול אותם כלל בשבת, כי הם לא מודים בפריעה, ואם מל ולא פרע הוי כלא מל, ונמצא מחלל שבת ולא עושה מצוה.

עמוד קיז- העלה להתיר למול תינוק מהקראים אם הוריו נוהגים ברוב הדברים כמנהגינו

סעיף יג

בדברים ז נאמר "כי יסיר את בנך מאחרי..." **"ובירושלמי יבמות"** "בנך מישראל קרוי בנך. ואין בנך מגויה קרוי בנך אלא בנה"

בשו"ע(יג) ישראל שנוולד לו בן מעובדת כוכבים, אין מלין אותו בשבת.

סעיף יד

*בגמ' **בשבת** קלג : ת"ר מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת. מניי {מי חייב?} א"ר כהנא אומן! מתקיף לה רב פפא-אומן לימא להו אנא עבדי פלגא דמצוה אתון עבדינו פלגא דמצוה! אלא אמר רב אשי לעולם אומן-וכגון דאתא בין השמשות דשבת ואמר ליה לא מספקת ואמר להו מספקינא ועבד ולא איסתפק ואישתכח דחבורה הוא דעבד וענוש כרת.

מהלקטין פרש"י בציצין המעכבין.

מכאן דייק הב"י כאשר מתקיף ליה רב פפא... בכ"ז למרות שהוא עושה חצי מצווה בכ"מ יש כאן איסור דרבנן, כיוון שהוא (המוהל הראשון) אינו מסיים את המצווה נמצא שעושה חבורה בשבת. ולכן יש לזהר מליתן ל2 אומנים בשבת לאחד למול ולאחד לפרוע.

והביא **בבדק הבית** בשם הארחות חיים-כתוב בבעל התרומה שמותר לתת לשני מוהלים בשבת אחד למול ואחד לפרוע, ואין לראשון חיוב על החבורה כיוון שהשני מסיים את המצווה.

*כתב רבינו ירוחם בשם הגאונים אסור למול גר שלא למטרת גיור.

בשו"ע (יד) יש לזהר שלא ימולו שני מוהלים מילה אחת בשבת, שזה ימול וזה יפרע, אלא המל הוא עצמו יפרע. ולא מצאתי ראייה לדבריו, ואדרבה נראה לי דשרי דהא מילה דחיא שבת כמו עבודה במקדש שכמה כהנים היו עובדים ומחללים שבת, דמאחר דשבת ניתן לדחות הרי הוא כחול לכל דבר. וכן מצאתי בספר התרומה ישן כתוב בקלף, שכתב בסוף הלכות שבת בהדיא, דשרי. אמנם מצאתי בקובץ שיש לאסור ועל כן טוב להחמיר לכתחלה, אף על פי שמדינא נראה לי מה שכתבתי

* נראה שהשו"ע הביא מעין דעה מפשרת ולכן כתב שיש לזהר.

*הט"ז חלק על העמדתו של הב"י, והבין שמקושינו של רב פפא דווקא משמע שאין איסור כלל! ודבר זה יהיה מותר. ולכן אין שום איסור שימולו שני מוהלים בשבת! גם הש"ך נטה להתיר.

*הש"ך הביא מהרשב"ץ שאין מפליגין בספינה ג' ימים לפני שבת, מכיוון שא"א שלא יבוא לידו חלול שבת, ומכאן יש ללמוד לא למול גר ג' ימים קודם השבת ע"מ שלא יצטרכו לחלל עליו שבת-ולכן ימולו ביום ראשון. והוא הדין בתינוק שחלה ונתרפא בחמישי שג"כ אין למול בחמישי. אך הש"ך דחה את דבריו כי הגמ' דיברה על הפלגה בספינה לצורך דבר הרשות, אך פשוט שלדבר מצווה יהיה מותר. ולכן מילה אף שלא בזמנה מלים ביום אף ביום חמישי. {והש"ך חולק על הב"י ועל הט"ז}

עמוד קפט- תינוק שחלה ונדחית המילה ונתרפא בחמישישישי אין למולו בימים אלו שלא יבוא לידי סכנה בשלושה ימים למילה. אך כל זה דווקא לפני שבת, אך לפני יו"ט מותר אפילו יום לפניו.

פת"ש-ש*בשאלת יעב"ץ כתב לחלק בין קטן לגר, שגר כיוון דלאו בר חיובא הוא תידחה מילתו, אך קטן שכבר חל עליו החיוב-יש למולו בכל יום מימות החול.

*בשאלת אריה הורה שבשבת אסור למוהל לסלק את ידיו מרגע תחילת המילה עד שיגמור המילה, אמנם אם קרה והסיר ידיו יהיה מותר אף למוהל אחר לפרוע. הנוב"י החמיר לעצמו אך כתב שאין להחמיר לאחרים וכן המנהג במדינות פולין שזה מוהל וזה פורע.

חם ולא נשלם ים אלול התשע"ב.

הלכות גירות

סימן רסח- כיצד מגיירים גר, ודיני קדושת גר.

סעיף א

*בגמ' **ביבמות מו.** מצינו מחלוקת משולשת בדין הדברים הנצרכים לגרות:

ר"א- מל ולא טבל הרי זה גר, ולמד זאת מאבותינו שמלו במדבר ולא טבלו.

ר' יהושע- טבל ולא מל הרי זה גר, ולמד זאת מאימותינו שטבלו במדבר.

חכמים(ר' יוסי)- אין גר עד שימול ויטבול.

ובגמ' נפסק "א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לעולם אינו גר עד שימול ויטבול".

*בדין גר שהוא מהול נחלקו:

ר"ת- אם הגיע גוי שהוא נימול אין לו תקנה, אך בניו נימולין ונכנסין בקהל. {והקשו מה החידוש שבניו נכנסין בקהל? הרי גם עכו"ם ממש הבא על ישראלית בניו ישראלים, ויש שכתבו לחדש שהבן כשר לכהונה. משא"כ אם הוא מישראלית ועכו"ם. ה"ט"ז רצה לחדש שנכנס לקדושת ישראל שאין בניו נקראים בר ארמאי }

בה"ג ורוב ככל הראשונים – בין נולד מהול בין נמול בכ"ז צריך להטיף ממנו דם ברית.

***הרא"ש** פסק בנכרת הגיד שאינו מילה מעכבתו וסגי ליה בטבילה, וכן פסק **בריקאנטי** בדין סריס שבא להתגייר שסגי ליה בטבילה.

*ברכת ההטפה.

רמב"ן- מברך "להטיף דם גוי מן הגרים לעבדים" ומברכים כיוון שההטפה היא חובה ובכך מכניסים אותו תחת כנפי השכינה

רמב"ם- אינו מברך ונראה כיוון שמסתפק בנידון הורה להטיף ללא ברכה.

*כתב **הרמב"ן** הרי לאחר שמלין אותו צריך להמתין עד שירפא(וואת מכיוון שהמים מזיקים למכה) א"כ מדוע אין מקדימים טבילה למילה? אלא כיוון שהמילה קשה מהטבילה ואם יפרוש יפרוש. אך זה לא לעיכובא!

שו"ע(א) גר שנכנס לקהל ישראל, חייב מילה תחילה. ואם מל כשהיה עובד כוכבים (או שנולד מהול) צריך להטיף ממנו דם ברית ואין מברכין עליו. ואם נכרת הגיד, אין מילתו מעכבת מלהתגייר וסגי ליה בטבילה. טבל קודם שמל, מועיל, דבדיעבד הוי טבילה, וי"א דלא הוי טבילה.

ש"ך- מרן פסק שאין לברך לפי שקי"ל סב"ל.

*אם טבל ואז מל, י"א שלא עלתה טבילתו, וכתב **בעט"ז- שלכן יטבול שנית.**

פת"ש-* בתשובת **רדב"ז- הורה שיברך בזמן הטבילה "שהחיינו" כיוון שבאותה שעה תמה גירותו.**

סעיף ב

*בגמ' **ביבמות מז.** מובא הנוסח אותו אומרים לגר שנכנס (נביא זאת בהמשך) ומודיעים אותו מקצת מצוות והאיסורים, והטעם: **א.** שלא יאמר אילו הייתי יודע לא הייתי מתגייר.

ב. כי אם יפרוש יפרוש, כיוון שקשים גרים לישראל כספחת.

*ועוד בגמ' שאין להרבות עליו באיסורים, ולמדים זאת מרות " ותרא כי מתאמצת היא ללכת איתה ותחדל לדבר אליה"

*את הברכה מברך לאחר שעולה מן הטבילה, ואע"ג דקיימא לן דכל המצוות מברך ועובר לעשייתן. "הא אמר רב חסדא חוץ מן הטבילה" והטעם הוא משום דאכתי גברא דלא חזי הוא, ולמרות שמל, הרי מל ולא טבל כיאלו לא מל.

*בברייתא בגמ' נאמר שמודיעין אותו לקט שכחה ופאה, וזה כדי שלא יחשוב שהעניינים הם גזלנים, ולא הזכירו זאת כיוון שלא נוהג בימנו.

*הרי"ף פסק שצריך להסיר צפרוניו ושערותיו לפני הטבילה..

שו"ע (ב) כשבא להתגייר אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר, או אתה יודע שישראל בזמן הזה דחופים סחופים (פי' אבודים וסחופים מן מדוע נסחף אביריך) ומטורפים, ויסורים באים עליהם. אם אמר: יודע אני ואיני כדאי להתחבר עמהם, מקבלין אותו מיד ומודיעים אותו עיקרי הדת שהוא יחוד ה' ואיסור עבודת כוכבים, ומאריכין עמו בדבר זה, ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות, ומודיעים אותו מקצת עונשין של מצות, שאומרים לו: קודם שבאת למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת, חללת שבת אי אתה חייב סקילה, ועכשיו אכלת חלב אתה ענוש כרת, חללת שבת אתה חייב סקילה. ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו. וכשם שמודיעים אותו עונשן של מצות כך מודיעים אותו שכרן של מצות, ומודיעים אותו שבעשיית מצות אלו יזכה לחיי העוה"ב, ושאינן שום צדיק גמור אלא בעל החכמה שעושה מצות אלו ויודעם. ואומרים לו: הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים, והם ישראל וזה שתראה ישראל בצער בעולם הזה, טובה היא צפונה להם שאינם יכולים לקבל רוב טובה בעוה"ז כעובדי כוכבים, שמא ירום לבם ויתעו ויפסידו שכר עולם הבא, ואין הקב"ה מביא עליהם רוב פורענות כדי שלא יאבדו, אלא כל העובדי כוכבים כלים והם עומדים. ומאריכין בדבר זה כדי לחבבן. אם קבל, מלין אותו מיד וממתניים לו עד שיתרפא רפואה שלימה ואח"כ מטבילין אותו טבילה הוגנת בלא חציצה. (וי"א שיגלח שערותיו ויטול צפרני ידיו ורגליו קודם טבילה) ושולשה (תלמידי חכמים) עומדים על גביו ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות פעם שנייה, והוא עומד במים. ואם היתה אשה, נשים מושיבות אותה במים עד צוארה, והדיינים מבחוץ, ומודיעין אותה מקצת מצות קלות וחמורות, והיא יושבת במים, ואח"כ טובלת בפניהם והם מחזירים פניהם ויוצאין, כדי שלא יראו אותה כשתעלה מהמים, ויברך על הטבילה אחר שיעלה מן המים, וכיון שטבל הרי הוא כישראל, שאם חזר לסורו הרי הוא כישראל מומר שאם קדש קדושו קדושיין.

ש"ך - * המקווה לטבילת הגר צריך להיות מקווה הכשר לטבילת נידה. וכל דבר שחוצץ בנידה חוצץ בגר.

*הטעם שצריך לגלח ולגזור צפרניים אין זה משום חציצה אלא משום שנכנס לכלל יהדות.

פת"ש - * בתשובת **פרח מטה אהרון** כתב שאם אישה טבלה שלא בפני בית דין, יש להורות שיודיעוה בשנית מקצת מצות ותטבול בפני ב"ד.

סעיף ג

*בגמ' **ביבמות** מה: "עבדיה דרבי חייא בר אמי אטבלה לההיא עובדת כוכבים לשם אנתא(נידות) אמר **רב יוסף** יכלנא לאכשורי בה ובברתה בה **כדרב אסי** דאמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה? היינו כיוון שטבלה לנידותה ניתן להחשיב לה טבילה זאת לגירותה.

בהמשך הגמ' מו: אמר **רבה** עובדא הוה בי ¹רבי חייא בר רבי. ורב יוסף מתני ²רבי אושעיא בר רבי. ורב ספרא מתני ³ר' אושעיא בר' חייא. דאתא לקמיה גר שמל ולא טבל אי"ל שהי כאן עד למחר ונטבלינך! ש"מ תלת ש"מ גר צריך שלשה. וש"מ אינו גר עד שימול ויטבול. וש"מ אין מטבילין גר בלילה... אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן גר צריך ג' משפט כתיב ביה.

ועלתה שאלה בראשונים, היאך רב יוסף רצה לומר שעלתה טבילתה לשם גירות? הרי בהמשך ראינו שצריך שלשה לטבילה, ואין לומר שטבלה לנידותה והיו שם ג' אנשים-כי אין דרך נשים בכך.

תוס', רא"ש - מה שנאמר שגר צריך שלשה, כל זה דווקא בקבלת המצוות, שם צריך שלשה, אבל לטבילה אין צורך, ומה שאמרנו ששני ת"ח עומדים מבחוץ היינו לכתחילה אבל בדיעבד אינו מעכב.

הרמב"ן-ג"כ אומר שלכתחילה צריך שגם הטבילה והמילה יהיו בפני ג', אמנם אם לא עשה כן ומל או טבל לבד - הרי זה כשר! אמנם אין להשיאו לישראלית עד שיטבול בפני ג' כי כך צריך לכתחילה.

רי"ף-הבין את הסוגיא בעניין אחר, רב יוסף דיבר שם לעניין להתיר את בנהובתה, אך העובדת כוכבים היא כבר טבילה לגירותה, דאל"כ מדוע שתטבול לנידותה?! ולכן לרי"ף בין בקבלת המצוות ובין בטבילה ובמילה בעיני ג' אנשים ואין להביא ראייה מעובדא דרב יוסף.

***המרדכי** הביא מחלוקת מה דין קרובים לעניין עדות והעלה שיש מתירים ויש אוסרים, ו**בדרכ"מ** שהמחלוקת ביניהם שורשה במחלוקת בין תוס' והרא"ש לרי"ף - האם בעיני ג' לעיכובא או לכתחילה?

שו"ע(ג) כל ענייני הגר, בין להודיעו המצות לקבלם בין המילה בין הטבילה, צריך שיהיו בג' הנכשרים לדון, וביום מיהו דוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם לא מל או טבל אלא בפני ב' (או קרובים) ובלילה, אפילו לא טבל לשם גרות, אלא איש שטבל לקריו ואשה שטבלה לנדחה, הוי גר ומותר בישראלית, חוץ מקבלת המצות שמעכבת אם אינה ביום ובשלשה. ולרי"ף ולהרמב"ם, אפילו בדיעבד שטבל או מל בפני שנים או בלילה, מעכב, ואסור בישראלית, אבל אם נשא ישראלית והוליד ממנה בן, לא פסלין ליה.

ש"ך-טעם החילוק בין קבלת מצוות למילה וטבילה, שקבלת המצוות הווי כהתחלת דין ולכן חייב שיהיה ביום לעומת מילה וטבילה שהוי גמר דין ולכן עולה גם בלילה. והקשה הש"ך הרי בח"מ כתב הרמ"א בדעת י"א שאם עבר והתחילו דין בלילה דיניהם דין! א"כ מדוע לא ציין זאת כאן? **ולמסקנא** העלה הש"ך שגם בנד"ד יש לסמוך על הי"א וגם אם קבלת המצוות הייתה בלילה יצא יד"ח.

לרי"ף ולרמב"ם אם מל או טבל בפני שניים אסור לישראלית, "אבל אם נשא והוליד בן לא פסלין ליה." כתב הש"ך - שגם אם היה גוי שבא על ישראל הילד כשר, אך נפ"מ שהולד כשר לכהונה.

כתב ה**ט"ז-לא** פסלין ליה, היינו לא קוראים לו בן גוי שאז מיוחסים שבישראל לא יתחננו עמו. וזה מה שכתבנו בתחילת הסימן שנכנסים הבנים לקהל.

פת"ש - * בדגמ"ר הביא שמה שאמרנו שבדיעבד אם מל או טבל בפני שניים כשר - כל זה דווקא בגר שהוא גדול, שאצלו קבלת המצוות היא העיקר וגמר התהליך הוא המילה והטבילה. אך בגר קטן שלא שייך אצלו קבלת מצוות וודאי שהעיקר הוא המילה והטבילה וחייבת להיות בפני ג' וביום! ולעיכובא.

סעיף ד

* בגמ' ראינו שלשיטת חכמים שגר צריך גם טבילה וגם מילה, ולכן אין לו לטבול בשבת! והעלתה שם הגמ' אפשרות שאסור לו לטבול משום שנראה כמתקן גברא.

הרמב"ם בפ"ג מהלכות איסורי ביאה פסק "גר שמל ולא טבל או טבל ולא מל אינו גר עד שימול ויטבול וצריך לטבול בפני שלשה הואיל והדבר צריך בית דין אין מטבילין אותו בשבת ולא ביו"ט **ואם טבל הרי זה גר**"

הרמב"ם לא הזכיר משום שנראה כמתקן גברא וכתב **הרב המגיד** בדעתו: כיוון שטבילת טומאה ניתן לומר שנראה דמיחזי כמקר, אך כיוון שבגר כתוב משפט וצריכים ת"ח לעמוד ע"ג נראה שסברתו של הרמב"ם היא שאין דנים בשבת.

בה"ג-פסק שכן טובל בשבת!

*במקרה בו טבל שלא בזמן מותר :

הרמב"ן-מצריך לחזור ולטבול בשנית.

רמב"ם- עלתה לו טבילתו וכ"פ ברשב"א. כיוון שהטבילה היא גמר דין.

שו"ע(ד) הואיל וטבילה גר צריך בית דין של ג', אין מטבילין אותו בשבת ולא בי"ט ולא בלילה. ואם טבל, הרי זה גר.

סעיף ה

בגמ' **בשבת קלז**: "המל את הגרים אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אקב"ו על המילה והמברך אומר אקב"ו למול את הגרים ולהטיף מהם דם ברית שאילמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי בא"י כורת הברית"

עפ"י פסק בשו"ע(ו) המל את הגרים מברך: בא"י אמ"ה אקב"ו למול את הגרים, ואח"כ מברך: בא"י אמ"ה אקב"ו למול את הגרים, ולהטיף מהם דם ברית, שאילמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר: אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי.

והגיהו האחרונים שחותם "בא"י כורת הברית".

סעיף ו

בגמ' **ביבמות עח**. "דאמר רבא נכרית מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה"

בשו"ע(ו) עובדת כוכבים שנתגיירה והיא מעוברת, בנה אין צריך טבילה.

פת"ש-* בדגמ"ר הביא שדין זה פשוט באם היו יודעים בית דין שהייתה מעוברת, אבל אם לא היו בית דין יודעים בשעת הטבילה על עיבורה צע"ג בדבר.

סעיף ז, ח

בגמ' **בכתובות יא**. "אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין מאי קמ"ל דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו" ופירש רש"י – "אם אין לו אב ולאנו הציאתו להתגייר"

בהמשך הגמ' אמר רב יוסף הגדילו יכולין למחות.. ומסיקים שם בגמ' כיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות. ופירש רש"י – ולומר אי אפשר לנו להיות גרים וחוזרין לסוכן ואין לנו לענשן כז"ל ולפי' ידונו תקיפה.

ופסקו הר"ן, תוס', רא"ש – שאם הגדילו וראינום מקיימים מצוות שוב אינם יכולים למחות. וכ"פ הרמב"ם.

* כתב הבי"מ מפירוש רש"י משמע שלא רק שמביאו אביו בית דין מגיירים אותו אלא אפילו מביאתו אמו בכ"ז בית דין מגיירים אותו.

המרדכי כתב שלמרות שלקטן אין דעת אם מבקש להתגייר שומעים בקולו, אך אין כופין זאת עליו גם בזמנים שישראל חזקים.

* **בה"ג** פסק שחרש שוטה וקטן אין מטבילין אותם כיוון שאין מי שיכול להתנות עליהם. אמנם הטור הביא ברס"ז בשם רב יהודאי דעבד קטן או שוטה כן מטבילין, ואין הדבר סותר כיוון שעבד רשות רבו עליו ולכן יכולים לגיירו.

שׁוֹׁעַ (ז) עוֹבֵד כּוֹכְבִים קָטָן, אִם יֵשׁ לוֹ אֵב יִכּוֹל לְגַיֵּר אוֹתוֹ. וְאִם אֵין לוֹ אֵב, וּבֵא לְהַתְּגַיֵּר (הֵינּוּ מַעֲצָמוֹ) אוֹ אִמוֹ מְבִיאָתוֹ לְהַתְּגַיֵּר, בֵּית דִּין מְגַיְרִין אוֹתוֹ, שׁוֹכּוֹת הוּא לוֹ זֹכִין לְאִדָּם שְׁלֵא בְּפִנּוּי. בֵּין קָטָן שְׁגִיירוֹ אֲבִיו בֵּין שְׁגִיירוֹ בִּׁד, יִכּוֹל לְמַחּוֹת מְשִׁיגִדִּיל וְאֵין דִּינוֹ כִּיִּשְׂרָאֵל מוֹמֵר אֲלֵא כְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים.

ט״ז - מֵה שְׁאֵין דִּינוֹ אֲלֵא כְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים נִפְׁמַל לְעַנְיִין שְׁאֵין קִידוּשִׁיו קִידוּשֵׁין.

שׁוֹׁעַ (ח) בְּׁדׁא, כְּשֵׁלֵא נִהַג מְנַהֵג יְהוּדוֹת מְשִׁהַגְּדִיל, אֲבָל נִהַג מְנַהֵג יְהוּדוֹת מְשִׁהַגְּדִיל שׁוֹב אֵינוֹ יִכּוֹל לְמַחּוֹת.

שׁׁד - וְאִם חָזַר בּוֹ נִחְשָׁב לְיִשְׂרָאֵל מוֹמֵר.

פּת״שׁ - בְּתַפְאַרְת לְמִשֵּׁה הֵבִיא שְׁאִם הִרְוֵתוֹ לֹא הֵייתָה בְּקִדּוּשָׁה וְלִידְתּוֹ הֵייתָה בְּקִדּוּשָׁה (הֵינּוּ שְׁנַתְּגִיירָה אִמוֹ בְּהִיּוֹתָה מְעוֹבֵרָת) אֵינוֹ יִכּוֹל לְמַחּוֹת שִׁיגְדֵל. וְהֵעֵלָה ע״פ הַרְאִשׁוֹנִים שְׁאֵף אִם לִידְתּוֹ הֵייתָה שְׁלֵא בְּקִדּוּשָׁה בְּכ״ז אֵינוֹ יִכּוֹל לְמַחּוֹת וְחָשִׁיב לְיִשְׂרָאֵל לְכָל דְּבַר.

* עוֹד כְּתַב שְׁבַמְצִיאוֹת בְּה יִכּוֹל לְמַחּוֹת עַל גִּירוֹתוֹ וְהִיָּה וְמִיָּחָה - הִרִי הוּא עוֹקֵר לְמַפְרַע אֵת גִּירוֹתוֹ, וְלִכֵּן אִם נִגַּע בֵּינָן קוֹדֵם מַחְאָתוֹ הֵינּוּ נֹאסֵר. וְכֵן אִם בֵּא בְּגִיל ט׳ שְׁנִים עַל יִשְׂרָאֵלִית הִיא נִפְסַלְת לְכַהוֹנָה. אִמְנָם אֵין לָנוּ לְחוּשׁ לְדַבֵּר וְלִכֵּן מְבַרְכִים וְנוֹתְנִים לוֹ לְגַעַת בֵּינָן וְלֵהִינְשָׂא וְכוּ׳.

סעיף ט

בְּגַמְׁי בְּע״ז נֹו. ת״ר יִשְׂרָאֵל מֵל אֵת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְשׁוֹם גֵּר לְאַפּוֹקִי לְשׁוֹם מוֹרְנָא. וְפִירֵשׁ רִשׁׁי - תוֹלַעַת שֵׁיֶשׁ לוֹ צַעֲרַלְתּוֹ לְלֹא לְאִסּוֹר לְרַפְּאוֹתוֹ צַחֲנָם דְּהֵאֵל אֲמַרְנָן לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין.

וְכ״פ הַרְמַב״ם בְּהַלְכוֹת מִילָה - ״גוֹי שְׁצָרִיךְ לְחַתּוֹךְ עֵרְלָתוֹ מִפְּנֵי מַכָּה אוֹ שַׁחִין שְׁנוֹלֵד בָּהּ, אִסּוֹר לְיִשְׂרָאֵל לְחַתּוֹךְ לוֹ אוֹתָהּ, שְׁהַגּוּיִם - לֹא מַעֲלִין אוֹתָן מִיַּד מִיתָה, וְלֹא מוֹרִידִין אוֹתָן אֲלֵיָּהּ. וְאֵף עַל פִּי שְׁנַעֲשִׂית מְצוּהַ בְּרַפּוּאָה זוֹ, שְׁהִרִי לֹא נִתְכוּוֹן לְמְצוּהַ. לְפִיכֵךְ אִם נִתְכוּוֹן הַגּוֹי לְמִילָה - מוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל לְמוֹל אוֹתָן״

הב״י דִּיֵּק מֵהַרְמַב״ם שְׁבַכֵּל גּוֹוֵנָא אִם רוּצָה לְמוֹל לְצוֹרֵךְ מְצוּוָה, מוֹתֵר לְמוֹלוֹ אִפִּילוֹ כְּשִׁישׁ לוֹ מוֹרְנָא.

בְּשׁוֹׁעַ (ט) עוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁבֵא לְחַתּוֹךְ עֵרְלָתוֹ מִפְּנֵי מַכָּה אוֹ מִפְּנֵי שַׁחִין שְׁנוֹלֵד לוֹ בָּהּ, אִסּוֹר לְיִשְׂרָאֵל לְחַתְּכֵם, מִפְּנֵי שְׁלֵא נִתְכוּוֹן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְמְצוּהַ. לְפִיכֵךְ אִם נִתְכוּוֹן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְמִילָה, מְצוּהַ לְיִשְׂרָאֵל לְמוֹל אוֹתוֹ. (וּבְמַקּוֹם שְׁמוֹתֵר לְרַפְּאוֹת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, מוֹתֵר בְּכָל עֵינִין)

מֵתִי מוֹתֵר בְּכָל עֵינִין? **שׁׁד** - בְּמַקּוֹם שִׁישׁ חֲשַׁשׁ אֵיבָהּ, אוֹ שְׁמַשְׁלֵם לוֹ שַׁכֵּר. וְע״ע רִסְג׳ ה׳.

סעיף י

* בְּגַמְׁי **בִּיבְמוֹת** מוֹ: ת״ר מִי שְׁבֵא וְאִמֵּר גֵּר אֲנִי יִכּוֹל נִקְבְּלוֹנוּ? ת״ל אֲתָךְ - בְּמוֹחֶזֶק לָךְ! בֵּא וְעַדִּיו עִמּוֹ מִנִּין? ת״ל ״וְכִי יִגּוֹר אֲתָךְ גֵּר בְּאַרְצְכֶם״ אֵין לִי אֲלֵא בְּאַרְץ, בְּחִׁיל מִנִּין? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר אֲתָךְ בְּכָל מַקּוֹם שְׁאֲתָךְ. אִם כֵּן מֵה ת״ל ״בְּאַרְץ״ בְּאַרְץ צָרִיךְ לְהִבְיֵא רֵאִיָּה בְּחִׁיל אֵין צָרִיךְ לְהִבְיֵא רֵאִיָּה דְּבַרִי ר׳ יְהוּדָה וְחַכְמִים אוֹמְרִים בֵּין בְּאַרְץ בֵּין בְּחוּצָה לְאַרְץ צָרִיךְ לְהִבְיֵא רֵאִיָּה.

וְנִפְסַק הַלְכָה כְּחַכְמִים שְׁבִין בְּאַרְץ בֵּין מַחוּצָה לְהָ צָרִיךְ הַגּוֹי לְהִבְיֵא רֵאִיָּה שְׁנַתְּגִייר.

* בְּהַמְשַׁךְ הַגַּמְׁי - בֵּא הוּא וְעַדִּיו עִמּוֹ קֵרָא לְמָה לִּי? אִמֵּר **רַב שֶׁשֶׁת** דְּאַמְרֵי שְׁמַעֲנוּ שְׁנַתְּגִייר בְּב״ד שֶׁל פְּלוֹנִי סְד״א לֹא לִיהַמְנִיָּהוּ קַמ״ל.

יֵשׁ שְׁפַסְקוּ ע״פ גִּמְרָא זוֹ שְׁנִיתָן לְעַדִּים לּוֹמֵר שְׁשַׁמְעוּ שְׁנַתְּגִייר וְזֵה מוֹעִיל לְגִירוֹתוֹ.

ר״ף, רַמְבַּ״ם, רֵא״שׁ - רַב שֶׁשֶׁת אִמֵּר אֵת דְּבַרְיוֹ אֲלִיבָא דְּרַב יְהוּדָה. אִמְנָם לְחַכְמִים צָרִיךְ רֵאִיָּה בְּרוּרָה בְּכָל גּוֹוֵנָא!

* בְּגַמְׁי נִשְׁאַל עַל אָדָם שְׁבֵא וְאִמֵּר שְׁהוּא גֵּר, הֵאִם נִקְבְּלוֹנוּ? וְאִמְרָה הַגַּמְׁי בְּמוֹחֶזֶק לָךְ - הֵינּוּ שְׁצָרִיךְ שִׁיְהִיָּה חֲזָקָה, רֵאִיָּה שְׁהוּא נִתְגִייר. מִכָּאֵן לְמַדּוֹ הַתּוֹסֵׁף, **רֵא״שׁ** שְׁדוּוּקָא שִׁידַעְנוּ שְׁהוּא הִיָּה גוֹי אַז

אנחנו צריכים חזקה שהוא נתגייר, אך אם לא ידענו שהיה גוי ובא ואמר שהוא גוי ונתגייר – יהיה מותר בתורת מיגו, שיכל לומר שהוא ישראל ולא עשה כן, בבחינת הפה שאסר הוא הפה שהתיר.

כ"פ הרמב"ם – שנאמן בתורת מיגו אך הסיק מהגמ' שכל זה רק בארץ ישראל! ולא בחו"ל שם חייב להביא ראיה וזו מעלה שעשו ביוחסין. אך הסמ"ג חלק עליו ובכל מקום נאמן בתורת מיגו!

*פסק הרמב"ם (איסורי ביאה יג, ט) גיורת שראינה נוהגת בדרכי ישראל תמיד, כגון שתטבול לנידתה ותפריש תרומה מעיסתה וכיוצא בזה, וכן גר שנהג בדרכי ישראל, שטובל לקרייו ועושה כל המצוות – הרי אלו בחזקת גרי צדק, ואף על פי שאין שם עדים שמעידין בפני מי נתגיירו. ואף על פי כן, אם באו להתערב בישראל – אין משיאין אותם עד שיבואו עדים, או עד שיטבלו בפנינו, הואיל והחזקו גויים.

בשו"ע (י) עובד כוכבים או עובדת כוכבים שבא ואמר: נתגיירתי בבית דינו של פלוני, כראוי, אינו נאמן לבא בקהל עד שיביא עדים. (כחכמים) ואם ראינום נוהגין כדרכי ישראל ועושים כל המצוות, הרי אלו בחזקת גרי צדק ואע"פ שאין שם עדים שמעידים בפני מי נתגיירו. ואף על פי כן, אם באו להתערב בישראל אין משיאין אותם עד שיביאו עדים או עד שיטבלו בפנינו, הואיל והחזקו עובדי כוכבים. (רמב"ם) אבל מי שבא ואמר שהוא עובד כוכבים ונתגייר בבית דין, נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. (הסכמת הפוסקים) וכתב הרמב"ם במה דברים אמורים, בארץ ישראל באותן הימים, שחזקת הכל שם בחזקת ישראל, אבל בח"ל צריך להביא ראיה ואח"כ ישא ישראלי, שמעלה עשו ביוחסין (הכרעת הרמב"ם)

הב"ח – נוהגים להקל אף להשיאו ישראלי גם בחוצה לארץ כיוון שכל המשפחות בחזקת כשרות כדאיתא באב"ע סימן ב.

סעיף יא

בגמ' **ביבמות** מז. "מעשה באחד שבא לפני רבי יהודה ואמר לו נתגיירתי ביני לבין עצמי, א"ל רבי יהודה יש לך עדים? אמר ליה לאו, יש לך בנים? א"ל הן, א"ל נאמן אתה לפסול את עצמך ואי אתה נאמן לפסול את בניך" – "לדברך עובד כוכבים אתה ואין עדות לעובד כוכבים"

כ"פ **הרא"ש, תוס'** וזה שנאמן לאסור את עצמו, אין זה אומר שפוסל את בת ישראל שבא עליה, כיוון דקיי"ל דאין אדם משים עצמו רשע, ועוד אם נרצה לומר שהוא פוסל אותה זה דבר תמוה שמחד בניו כשרים ומאידך בת ישראל תפסל! **אלא** כל עדותו אינה מועילה אלא לאסור את עצמו!

ושאל **בנימוק"י** – מדוע יש הווא אמינא שהבנים יאסרו? הרי קיי"ל גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר... אלא יש לומר שאצלנו מדובר בגיור וגיורת! ששניהם טוענים שנתגיירו בינם לבין עצמם וזה מה שמחדש רב יהודה שבכל זאת הם עצמם אסורים אך אינם נאמנים לאסור את בניהם.

שו"ע (יא) מ"י שהיה מוחזק בישראל שאמר: נתגיירתי ביני לבין עצמי, ויש לו בנים, אינו נאמן על הבנים אבל נאמן על עצמו לשוויה ופשיה חתיכא דאיסורא ליאסר בבת ישראל עד שיטבול בפני בית דין"

*והדגישו האחרונים שאינו נאמן לפסול את בת ישראל שבא עליה!

סעיף יב

בגמ' **ביבמות** כד: "ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה... אי"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב הלכה כדברי האומר כולם גרים הם"

הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה הביא מספר נקודות חשובות בעניין זה, נביאם בקצרה עם הערות שהובאו עליו:

*כאשר מגיע גר בודקים האם יש סיבה (אינטרס) שמחמתה הוא רוצה להתגייר, אם אין סיבה מודיעים לו מצוות ואם בכ"ז הוא רוצה מקבלים אותו.

*בתי הדין בימי דוד ושלמה לא היו מקבלים גרים, כי הגויים רצו להיצטרף לעמ"י רק מפני תוקפם וחזקם, אמנם היו גרים שנתגירו אצל הדיוטות ולא הרחיקום כיוון שמ"מ טבלו. עפ"ז ביאר הרב המגיד שבגמ' ביבמות מחד אמרו שלא קיבלו גרים בזמנם ומאידך אמרו שנוספו 150 אלף גרים, אלא שהגרים שנוספו, נוספו בבתי דין של הדיוטות. בגמ' בשבת ישנו מעשה באחד שבא לפני הלל ואמר לו גיירני ע"מ שאהיה כהן גדול, וגיירו שאולי זה יהיה בסוף לשם שמים וכתב הב"י שמכאן למדים שהכל לפי ראות עיני הב"ד.

* גוי שלא בדקו אחריו או שלא הודיעו אותו את המצוות וענשן ומל וטבל יצא מכלל עובדי עבודה זרה, ואפילו חזר ועבד ע"ז הרי הוא כישראל משומד שקידושו קידושוין ומצווה להחזיר לו אבידה. כתב הרב המגיד שמצווה להחזיר לו אבידתו כמו שנתבאר בהלכות גזילה שמשיבין אבידת המשומד שהוא משומד לתיאבון. הב"י תמה על דבריו, שהרי משומד לתיאבון נחשב בעבירות כגול, ערוה ומאכ"א...ומה תיאבון שייך בעבודה זרה? ולכן גר שחזר לעבוד עבודה זרה הרי הוא ככופר בכל התורה כולה ואין להחזיר לו אבידתו. ומה שהרמב"ם כתב שמצווה להחזיר לו אבידתו מוסב על גוי שמל וטבל ולא הודיעו לו את המצוות וכו' ובכ"ז הוא נחשב לישראל לעניין להשיב לו אבידה. הב"ח הביין שאדרבה גם מי שחזר לעבודה זרה נחשב לתיאבון, כיוון שידוע לנו (ע"ז סג.) לא עבדו עבודה זרה אלא להתיר להם את העריות.

*כתב בה"ג על גר שחזר לסורו מעכשיו אם יגע בין יהפך ליי"י. ואם יאפה פת דינה כפת עכו"ם. הפרישה הביין שאף למפרע זה אוסר את היין, פת וכו'. אמנם הט"ז חלק כיוון שהוא היה בחזקת ישראל לכל דבר.

* בנימוק"י הביא שישראל שחטא ועשה תשובה מדינא אינו צריך טבילה, ולמרות זאת נצריך אותו טבילה

*הר"ש בן הרשב"ץ כתב על בני האנוסים, ואפילו גוי הבא על אנוסה הבן הוא ישראל אפילו עד סוף העולם, ואין להבהיל אותם כשבאים לחזור בתשובה ואין להודיעם מקצת מצוות וכו' כיוון שהם מצווים בדיוק כמונו ואינם צריכים טבילה! וכשמלים את עצמם יברכו "להכנס בבריתו".

בשו"ע(יב) כשיבא הגר להתגייר, בודקים אחריו שמא בגלל מחון שיטול או בשביל שררה שיזכה לה או מפני הפחד בא ליכנס לדת. ואם איש הוא, בודקין אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית. ואם אשה היא, בודקין אחריה שמא עיניה נתנה בבחורי ישראל, ואם לא נמצאת להם עילה מודיעים להם כובד עול התורה ומורה שיש בעשייתה על עמי הארצות, כדי שיפרשו. אם קיבלו ולא פירשו, וראו אותם שחזרו מאהבה, מקבלים אותם. ואם לא בדקו אחריו, או שלא הודיעוהו שכר המצות ועונשן, ומל ומטל בפני ג' הדיוטות, ה"ז גר אפי' נודע שבשביל דבר הוא מתגייר, הואיל ומל ומטל יצא מכלל העובדי כוכבים, וחוששים לו עד שתתברר צדקתו; ואפילו חזר ועבד עבודת כוכבים, הרי הוא כישראל מומר שקדושוין קדושוין. ישראל מומר שעשה תשובה א"צ לטבול, רק מדרבנן יש לו לטבול ולקבל עליו דברי חברות בפני ג.

פת"ש- במג"א כתב שישראל מומר שעשה תשובה מותר לטבול אפילו בשבת כיוון שאין טבילה זו מן התורה.

סימן רסט- איסורי עריות בגרים ודיני עדות וחליצה

*בגמ' ביבמות צז: "בני יודן אמתא אשתחרור(בני השפחה השתחררו ונעשו גרים) שרא להו רב אחא בר יעקב למינסב נשי דהדדי (רב אחא התיר להם לשאת האחד את אשת אחיו) אמר ליה רבא והא רב ששת אסר! א"ל הוא אסר ואנא שרינא. (ומבאר הגמ' במה נחלקו)מן האב ולא מן האם כ"ע לא פליגי דשרי. (שהרי הם אינם אחים, ואין חשש שבישראל ג"כ יבואו לעשות כן לשאת את אשת אחיו, כי כאן ידוע לכל שאין הם אחים שסתם עובדת כוכבים מוחזקת כזונה) מן האם ולא מן האב כ"ע לא פליגי דאסיר(כיוון שהם נראים כאחים לכל דבר ויבואו ללמוד ולהתיר אשת אח בישראל). כי פליגי מן האב ומן האם. מאן דשרינרב אחא) בתר אבא שדינן דהא בני פלניא קרו להו(וכיוון שהולכים אחרי האבא שוב כולם יודעים שאין הם אחים באמת –ולא יבואו להתיר בישראל) ורב ששת(שאסר) קרו להו נמי בני פלונית(וכיוון שכך חוששים שמא ילמדו מכך לישראל ויתירו אשת אח). ואיכא דאמרי(העמדת המחלוקת באופן שונה) פליג רב אחא בר יעקב אפילו

באחין מן האם (שגם הם יהיו מותרים) ומ"ט (ומדוע אין חשש שיבואו להתיר כן בישראל?) גר שנתגייר כקטן שנולד דמי (ולכן לא יבואו להתיר אשת אח בישראל).

בהמשך הגמ' ת"ש שני אחים תאומים גרים (היינו שנתגיירו בחייהם ולאחר שנתגיירו נשאו נשים ומת אחד מהם בלא בנים) וכן משוחררים-לא חולצין ולא מייבמין, (ואם אחד מהם בא על אשת אחיו) ואין חייבין משום אשת אח. (כיוון שאינם נחשבים לגרים כי גר המתגייר הרי הוא כקטן) היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה (היינו אם האמא בגויותה נתעברה ונתגיירה ואז הולידתם ונשאו נשים ומת אחד מהם ללא בנים) לא חולצין ולא מייבמין (כיוון שביבוס צריך את האב ואין הם אחים מהאב) אבל חייבין משום אשת אח (אם בא על אשת אחיו חייב עליה כיוון שהיתה לידתם בקדושה- כי האם היא ישראלית שילדה בנים ולכן חייב משום אשת אח) היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הן כישראלים לכל דבריהן (ולכן צריך יבוס וחליצה ואם בא עליה הוא חייב)

על פי גמרות אלו נחלקו בראשונים מתי שייך איסור אשת אח:

ר"י, ר"א, ש- כיוון שלא נפסקה הלכה, עבדינן לחומרא כרב ששת, ולכן אחים מהאם-אסור. אחים מהאב- יהיה מותר. ואחים מן האם ומן האב –יהיה אסור.

רמב"ם- נראה שהתיר גם באחים מן האם ומן האב! ויש לומר שאולי הבין שהאיכא דאמרי חולק על הלישנא קמא ומעמיד את המחלוקת בין רב ששת לרב אחא דווקא באחים מן האם, אבל באחים מן האם ומן האב גם בכה"ג יודה רב ששת שמותר.

ובנימוק"י הביא שכל זה דווקא שנשאו את נשיהן בגירותן, כי אם נשאו בגיותם פשוט שמותר!

* שני אחים שנתגיירו, במקרה שיש עליהם איסור אשת אח (מן האם לכו"ע, מן האב ומן האם לכמה מהדעות) למרות שהוא נשאה בגיותו מ"מ הם אסורים, אך אם בא עליה אינו חייב (כיוון שגר הרי הוא כקטן שנולד דמי)

על דין זה כתב **הרא"ש** שאין הבדל אם שניהם נולדו שלא בקדושה או שאחד נולד שלא בקדושה והשני רק לידתו הייתה בקדושה, אך אם אחד הורתו ולידתו בקדושה והשני נולד שלא בקדושה – בכה"ג אין להם איסור אשת אח כלל!

אך **התוס'** הסתפקו בהיתר זה.

* **הרא"ש** פסק שאחים שנתגיירו אסורין בכל העריות האסורין לישראל אע"פ שהיו מותרין להם בגיותן-דלא ליתו לאיחלופי בישראל. וכל האיסור הוא דווקא בעריות מצד האם אבל מצד האב מותר.

*ראינו שקרובות מצד האם אסורות לכו"ע, ואילו קרובות מצד האב מותרות לכו"ע.. אבל ישנה מגבלה בדבר. לבני נח יש איסור עריות, בגמ' **בסנהדרין** נח. נחלקו בדין 7 מצוות בני נח, איזה עריות אסורות להם "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו" **רבי אליעזר** אומר **אבין** אחות אביו (דווקא היא אסורה אבל אשת אביו מותרת) ר"ע אומר **אבין** אשת אביו (דווקא היא אסורה אבל אחות אביו מותרת). **לכן** לא ניתן לומר שכשהיו גויים היו אסורים באשת אבואחות אב וכשנתגיירו הותרו בהכל, וחוששים שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה (כי היינו אסורים בהן) לקדושה קלה (שעכשיו הן מותרות) לכן הם יאסרו כאשר יתגיירו, אך כמי נפסק?

בה"ג- הלכה כר"ע. **תוס'-** יש לזהר גם כר"א. **רא"ש-לא** הכריע. **ב"י-כיוון** שזו גזירה דרבנן דשמה יאמרו כדאי הוא בה"ג לסמוך על דבריו.

אמנם **הרמב"ם והרי"ף** משמע מדבריהם שהתירו אף את אשת אביו. וכתב הב"י שאולי כל החשש שמא יאמרו שבאנו מקדושה חמורה לקלה אינו מוסב אלא על שאר האם אך לא על שאר האב.

שו"ע(א) דין תורה שמותר לגר שישא אמו, או אחותו מאמו, שנתגיירו. **אבל** חכמים אסרו דבר זה, כדי שלא יאמרו: באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה. וכן גר שבא על אמו או אחותו, והיא בגיותה, הרי זה כבא על נכרית.

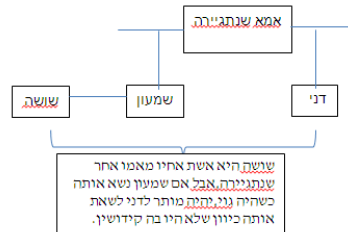
ש"ד-דין תורה שמונת כיוון שגר שנתגייר הרי הוא כקטן אלא שחכמים אסרו כי גם בני נח אסורים באם ושלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה.

ש"ע(ב) כיצד דין גרים בעריות של שאר בשר, אם היה נשוי כשהוא עובד כוכבים לאמו או לאחותו מאמו, ונתגיירו, מפרישין אותם. ואם היה נשוי לשאר עריות, ונתגייר הוא ואשתו, אין מפרישין אותם

ש"ד- הסביר את סעיף זה, לגוי אסור לשאת את אמו(7 מצוות בני נח) ובכ"ז אם עבר ונתחתן עמם בעודו גוי ואז נתגיירו מפרישין אותם עולמית! שלא יאמרו באנו מקדושה...אמנם אם היה נשוי בעודו גוי לשאר עריות אפילו מצד האם כיוון שזו גזירה שיבואו ישראל לעשות כן, בכה"ג אין מפרישין אותם עולמית אלא ג' חודשים כדי להבדיל בין זרע לזרע.

ש"ע(ג) עובד כוכבים אסור בשאר האם אחר שנתגייר, מדברי סופרים, ומותר בשאר האב, אף על פי שידוע בודאי שזה שארו מאביו, כגון תאומים, שדבר ברור הוא שאביו של זה הוא אביו של זה, אף על פי כן לא גזרו על שאר אביו. לפיכך נושא הגר אשת אחיו מאביו, ואשת אחי אביו, ואשת אביו, ואשת בנו, אף על פי שנשאת לאחיו או לאחי אביו או לבנו אחר שנתגיירו. וכן אחות אמו מאביה, ואחותו מאביו, ובתו, שנתגיירו, מותרות לו. {כ"פ הרמב"ם והרי"ף} (ויש אוסרים באשת אביו) {פסיקת בה"ג אליבא דר"ע} אבל אינו נושא לא אחותו מאמו, ולא אחות אמו מאמה,¹ ולא אשת אחיו מאמו, שנשאה אחיו מאמו אחר שנתגיירה, אבל אם נשאה אחיו כשהיה עובד כוכבים, הרי זה מותרת לו.

1

סעיף ד

ראינו בגמ' לעיל שאחים תאומים שלידתם הייתה בקדושה, ונשאו נשים, ומת אחד מהם ללא בנים, האם השני אינו חולץ ואינו מייבם – כי לענין יבום צריך ודאות שהם מאותו אב, אך בכ"ז אסור באשת אח כיוון שנולדו מאותה אם. ואם הייתה הורתם ולידתם בקדושה הרי הם כישאל לכל דבר עי"ש

ש"ע(ד) שני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה, חייבים משום אשת את, אבל לא חולצין ולא מיבמין.

ש"ד- אומר שמהב"י משמע שלא דווקא שהם תאומים בכ"ז יהיו חייבים באשת את וכ"פ הבי"ח. ולכן צ"ע כיוון שמדברי המחבר משמע דווקא תאומים. וכן משמע מהרמב"ם. אמנם בדגמ"ר חלק על הבנתו ברמב"ם וגם אם אינם תאומים בכ"ז אסור משום אשת את.

סעיף ה

בגמ' **ביבמות** צח: "נשא אשה ובתה כונס אחת ומוציא אחת ולכתחילה לא יכנוס" ופרש"י שמדובר בגר שבהיותו גוי נשא את ובתה, והובא בפוסקים שה"ה באשה ואחותה מן האם או אשה ובת בתה. ובטור הביא שאם זה אשה ובת בנה, אשה ואחותה מן האב וכדומה מותר לכתחילה לכנוס שתיהן.

בטעם האיסור כתב **בנימוק"י** גזירה שלא יבואו ללמוד מהם ולעשות כן אף בישראל, אך אין זה משום שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה וכו' כיוון שבן נח מותר לו לינשא לאשה ובתה.

ש"ע(ה) הנושא גיורת ובתה הגיורת, או שתי אחיות מן האם, יושב עם אחת מהן ומגרש השנייה.

ש"ד- הביא בשם העט"ז שאת זו שמגרש צריך להביא לה גט מכיוון שהיא לא נחשבת כקרובה כי גיורת כקטנה דמי.

סעיף ו

בגמ' **ביבמות** צח: מתה אשתו מותר בחמותו. ואיכא דתני אסור בחמותו חדא כר' ישמעאל וחדא כר' עקיבא מאן דאסר-כר' ישמעאל דאמר חמותו לאחר מיתה באיסורא קיימא, וגבי גר גזרו ביה רבנן. ומאן דשרי כרבי עקיבא דאמר חמותו לאחר מיתה קלש ליה איסורא -גבי גר לא גזרו ביה רבנן. {הבא על חמותו בחיי אשתו חייב שריפה, אמנם לאחר שמתה אשתו ובא על חמותו אין חייב שריפה אלא חייב בכרת, וכיוון שהאיסור קיל לא גזרו רבנן על גר}

ר"ח-פסק כר' ישמעאל. **רמב"ם**-כרבי עקיבא

שו"ע(ו) נשא גיורת, ומתה, מותר לישא אמה או בתה, שלא גזרו אלא בחייהן.

סעיף ז

ראינו בסעיף ה' שאסור לו אם ובתה וכו', וכתב הטור שמן האב כגון אשה ובת בנה וכו' מותר לכנוס לכתחילה שניהם. וכ"פ הרמב"ם

שו"ע(ז) מותר לאדם לישא שתי אחיות גיורות מן האב, שלא גזרו בשאר האב.

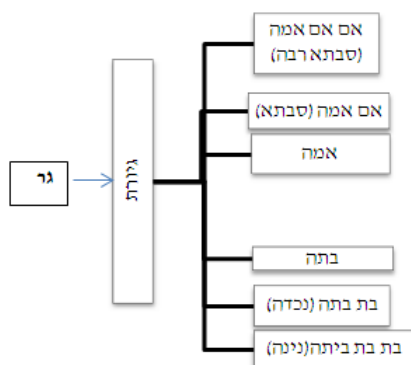
סעיף ח

בגמ' **ביבמות** כב. בעו במערבא-גזרו שניות בגרים, או לא גזרו שניות בגרים? אמר ליה השתא ומה ערוה גופה אי לאו שלא יאמרו באין מקדושה חמורה לקדושה קלה לא גזרו בהו רבנן {איסור ערוה עצמו חל עליהם רק מגזירה דרבנן שלא יאמרו וכו'...} שניות מיבעיא? {ופשוט שיהיה מותר!}

וכ"פ הרמב"ם השניות כולן לא גזרו עליהן בגרים לפיכך מותר הגר לישא אם אמו, גיורת ואם אם אמה או בת בת בתה וכן בשאר השניות.

שו"ע(ח) השניות, כולן, לא גזרו עליהם בגרים. לפיכך מותר הגר לישא אם אמו. ונושא אדם גיורת ואם אמה, או בת בת בתה, וכן בשאר השניות.

ש"ך – הביא את העט"ז שהגיהה "נושא אדם גיורת ואם אמה או בת בתה...". וזה כי הבין שאם מותר לו אם אמה אז מסתמא מותר לו בת בתה. אך הש"ך חלק על הבנתו כיוון שאם אמה ובת בתה אסורות מן התורה.. ולכן מה שכתב בשו"ע ואם אמה הכוונה לאם אם אמה וכך הוא ברמב"ם.

סעיף ט

*בגמ' **ביבמות** מב. גר וגיורת צריכין להמתין ג' חדשים הכא מאי להבחין איכא? הי"נ איכא להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שלא נזרע בקדושה. ופירש רש"י שצריכין לפרוש ג' חודשים זה מזה.

***הרא"ש** הביא מהמדרש שגוי ואשתו גויה שנתגיירו, אין לו לקיימה שמא יחזרו לסורם וכאן לא משמע הכי.

בדרכ"מ הביא מהנימוק"י שאין צריך להביא לה גט, כיוון שבעודם גויים לא שייך בהם גט.

שו"ע(ט) גר שנתגייר ואשתו עמו, צריכים לפרוש זה מזה ג' חדשים, להבחין בין זרע שנורע בקדושה לזרע שנורע שלא בקדושה. (ואם אינו רוצה לקיימה, אין צריכה גט אלא יוצאה ממנו בלא גט).

פת"ש-* בדגמ"ר הביא שאם היא זקינה אין צורך שיפרשו, אמנם אם נתגיירה רק היא ונשאת לאחר שם צ"ע ואולי בכ"ז נצריך להפריש אותם, אך כאן שנתגיירו שניהם אין צורך.

*אחר שמחזירה לאחר ג' חודשים אינה צריכה למנות ז"נ אם לא פרסה נידה, ומה שנפסק בקצ"ב שמחזיר גרושתו כן צריכה ז"נ מ"מ. אין הדבר דומה ששם חוששים לדם חימוד ואילו כאן אין חשש לדם חימוד כיוון שלא גירשה לחלוטין.

סעיף י

בגמ' **ביבמות כב**. אמימר אמר אפילו אחין מן האם {גרים} נמי מעידין לכתחלה! ומ"ש מעריות? {ששם אסרו להם אחות מהאם מהחשש שישראל ילמדו מהם. אז גם כאן נחוש שיקבלו עדות מאחים.} ערוה לכל מסורה. עדות לבית דין מסורה {רש"י-ואין חשש שבי"ד "יתבללו" כי סתם בית דין בקיאים בדבר} וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי..

שו"ע(י) לענין עדות, אפילו אחים מן האם מעידים זה לזה; דגר שנתגייר, כקטן שנולד דמי.

סעיף יא

*בגמ' **ביבמות קב**. גר דן את חברו דבר תורה שנאמר " שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך" עליך הוא דבעינן מקרב אחיך, אבל גר דן את חברו גר. ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל. ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל שנאמר "ונקרא שמו בישראל"

בגמ' **בסנהדרין לב**. "הכל כשרים לדון דיני ממונות, הכל לאתויי מאי? לאתויי גר"

רש"י- הגמ' ביבמות מלמדת אותנו שלגר מותר לדון את חברו הגר אף דיני נפשות, כי דיני ממונות כבר למדנו מהגמ' בסנהדרין שלגר מותר לדון דיני ממונות אפילו את ישראל.

רא"ש- הגמ' ביבמות עוסקת בדיני ממונות, וממנה למדים שאם אמו הייתה מישראל אז מותר לו לדון דיני ממונות את ישראל! אבל אם אין אמו מישראל יהיה מותר לו לדון ישראל בדיני ממונות אם ישראל מקבלו עליו ולא בכפיה. ומהגמ' בסנהדרין למדים שמותר לו לדון את חברו הגר דיני ממונות אף שאין אמו מישראל. וכן משמע מהר"י"ף. וכ"פ **הרמב"ם** "הכול כשרים לדון דיני ממונות, אפילו גר-והוא, שתהיה אימו מישראל; וגר דן את חברו הגר, אף על פי שאין אימו מישראל"

*עוד ראינו בגמ' שהגר פסול לענין חליצה –היינו אינו יכול לדון בענייני חליצה וכ"פ **הרא"ש** שהוא פסול לדון בחליצה של גרים.

שו"ע(יא) לענין דין, גר כשר לדון דיני ממונות, והוא שחאה אמו מישראל. אבל אם אין אמו מישראל, פסול לדון את ישראל, אבל לחבירו גר דן. ולחליצה, פסול, אפילו לחליצת גרים, עד שיהא אביו ואמו מישראל.

ש"ך-* בענין החליצה איתא באבן העזר שיי"א שאם אביו מישראל כשר לדון בכך.

פת"ש-* בתשובת **נחלה ליהושע** הסתפק האם גר יכול להצטרף לבי"ד שדן בענייני חליצה או שצריך שכל החמישה יהיו כשרים דווקא.

חם ולא נשלם כה אלול התשע"ב